

Komisja
Europejska

Powiązania między Ramową Dyrektywą Wodną a dyrektywami: ptasią i siedliskową

Najczęściej zadawane pytania

Środowisko

**Powiązania między Ramową Dyrektywą Wodną
(RDW 2000/60/WE)
a dyrektywami naturowymi
(dyrektywą ptasią 2009/147/WE
i dyrektywą siedliskową 92/43/EWG)**

Najczęściej zadawane pytania

Zastrzeżenie: Poglądy wyrażone w tym dokumencie niekoniecznie odzwierciedlają oficjalne stanowisko Dyrekcji Generalnej d.s. Środowiska

Grudzień 2011

Przedmowa

Niniejszy dokument omawia powiązania między prawodawstwem unijnym w zakresie ochrony wód i ochrony przyrody w oparciu o najczęściej zadawane pytania. Został on opracowany metodą „oddolną”, w odpowiedzi na pytania wynikające z praktycznego zastosowania przepisów. Powinien służyć jako robocze narzędzie umożliwiające wdrożenie omawianych dyrektyw w sposób zharmonizowany i zintegrowany.

Dokument został opracowany we współpracy przez wydział ds. przyrody (ENV.B.3 - Przyroda), wydział ds. wody (ENV.D.1 - Woda) i wydziały prawne (ENV.A.1 - Egzekwowanie prawa, koordynacja naruszeń i kwestie prawne oraz ENV.A.2 - Propagowanie przestrzegania prawa, zarządzanie i kwestie prawne) Dyrekcji Generalnej ds. Środowiska. Opracowanie skonsultowano z państwami członkowskimi i zainteresowanymi stronami w dwóch rundach konsultacji (w 2009 r. i 2010 r.). Wersja 3.4 (czerwiec 2010 r.) stanowiła podstawowy dokument omawiany podczas warsztatów pt. "Bioróżnorodność i woda: powiązania między unijnym prawodawstwem w zakresie ochrony przyrody i ochrony wody", które odbyły się w czerwcu 2010 r. w Brukseli.

Niniejszy dokument (grudzień 2011 r.) uwzględnia wszystkie uwagi otrzymane po warsztatach i przedstawia bardziej pogłębioną analizę zagadnień. Zgodnie z życzeniem uczestników warsztatów opracowano dwa dodatkowe rozdziały, 1) w sprawie ekosystemów lądowych zależnych od wód podziemnych, oraz 2) w sprawie powiązań z dyrektywą powodziową. Będą one konsultowane oddzielnie i zostaną włączone do bieżącego dokumentu po zakończeniu prac.

Ponadto opracowano podobny dokument wyjaśniający powiązania między dyrektywą ramową w sprawie strategii morskiej i prawodawstwem w zakresie ochrony przyrody. Został on przedstawiony do konsultacji grupie ekspertów zajmujących się morskimi obszarami Natura 2000 pod koniec października 2011 r. Na podstawie otrzymanych uwag przygotowywana jest wersja poprawiona. Po zakończeniu konsultacji planowane jest scalenie dokumentów dotyczących wód słodkich, obszarów morskich i różnorodności biologicznej w jedno opracowanie.

Obecny dokument należy zatem uznać za dokument obowiązujący do czasu, aż prace nad wszystkimi częściami zostaną zakończone.

Podziękowania

Niniejszy dokument został przygotowany przez pracowników Dyrekcji Generalnej ds. Środowiska.

Kierownicy projektu:

- Ursula Schmedtje - Wydział D.1 ds. ochrony zasobów wodnych
- François Kremer - Wydział B.3 ds. przyrody

Wkład (w kolejności alfabetycznej):

- David Grimeaud - Wydział A.1 ds. egzekwowania prawa, koordynacji postępowań w sprawie uchybień i kwestii prawnych
- Nicola Notaro - Wydział D.1 ds. ochrony zasobów wodnych
- Linda Nylund - Wydział A.2 ds. propagowania przestrzegania prawa, zarządzania i kwestii prawnych
- Jorge Rodriguez Romero - Wydział D.1 ds. ochrony zasobów wodnych
- Angelika Rubin – Wydział B.3 ds. przyrody
- Menno Verheij - Wydział A.1 ds. egzekwowania prawa, koordynacji postępowań w sprawie uchybień i kwestii prawnych
- Patrick Wegerdt - Wydział A.2 ds. propagowania przestrzegania prawa, zarządzania i kwestii prawnych

Spis treści

1	Wstęp i cel dokumentu	8
2	Cele RDW a cele dyrektyw ptasiej i siedliskowej oraz powiązania między nimi	9
2.1	Jakich obszarów Natura 2000 dotyczy RDW?	9
2.2	Jakie są powiązania między celami RDW a celami dyrektyw ptasiej i siedliskowej?	10
2.3	Jeśli istnieją dwa różne cele w odniesieniu do jednolitej części wód, który należy stosować?	12
2.4	Do kiedy muszą być osiągnięte cele dyrektyw ptasiej i siedliskowej oraz cele RDW dla obszarów Natura 2000 zależnych od wody?	15
3	Różnice w zakresie przedmiotowym RDW oraz dyrektyw ptasiej i siedliskowej	17
3.1	Jakich obiektów / jednostek dotyczą dyrektywy?	17
3.2	Jaka jest różnica między gatunkowymi / biologicznymi elementami jakości uwzględnionymi w RDW oraz w dyrektywach ptasiej i siedliskowej?	20
3.3	Jakie są relacje między dobrym stanem/potencjałem ekologicznym w RDW a właściwym stanem ochrony w dyrektywie siedliskowej?	20
3.4	Czy chronione gatunki lub siedliska mogą być we właściwym stanie ochrony, jeśli jednolita część wód, w której funkcjonują, nie ma dobrego stanu/potencjału ekologicznego?	22
3.5	W jaki sposób warunki referencyjne / obszary referencyjne RDW są związane z właściwym stanem ochrony / obszarami Natura 2000?	23
4	Wyznaczanie silnie zmienionych jednolitych części wód oraz korzystanie z odstępstw/derogacji na obszarach Natura 2000 zależnych od wody	23
4.1	Jakie odstępstwa dopuszczone w RDW mogą być zastosowane dla obszarów Natura 2000?	23
4.2	W jaki sposób konkretne przepisy art. 4.3 RDW stosują się do obszarów Natura 2000? ...	24
4.3	Czy istnieje związek między art. 6.3 i 6.4 dyrektywy siedliskowej a art. 4.7 RDW?	25
5	Koordinacja wdrażania RDW oraz dyrektyw ptasiej i siedliskowej	28
5.1	Czy systemy monitoringu RDW i dyrektywy siedliskowej mogą być integrowane?	28
5.2	Jak można powiązać plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza RDW z planami zadań ochronnych / planami ochrony w ramach dyrektywy siedliskowej?	29
5.3	Czy można łączyć udział społeczeństwa w planach zadań ochronnych / planach ochrony zgodnie z dyrektywami "naturowymi" z udziałem społeczeństwa w planach gospodarowania wodami na obszarze dorzecza wynikającym z RDW?	31

1 Wstęp i cel dokumentu

Dyrektywy ptasia i siedliskowa wspólnie tworzą podstawy unijnej polityki w dziedzinie różnorodności biologicznej, ponieważ chronią najcenniejsze europejskie gatunki i siedliska. Obszary chronione wyznaczone na podstawie tych dyrektyw tworzą sieć Natura 2000. Wraz z wymogami dyrektyw w zakresie ochrony gatunkowej obszary te są głównym narzędziem umożliwiającym doprowadzenie chronionych gatunków i siedlisk do właściwego stanu ochrony, niezależnie od innych istniejących instrumentów. Celem Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW) jest ustanowienie ram dla ochrony wszystkich wód powierzchniowych i podziemnych w celu osiągnięcia dobrego stanu wszystkich wód zasadniczo do 2015 r. Zarówno dyrektywy dotyczące ochrony przyrody, jak i RDW mają na celu utrzymanie lub odtworzenie zdrowych ekosystemów wodnych przy jednoczesnym zagwarantowaniu równowagi między ochroną wody/przyrody a zrównoważonym wykorzystaniem zasobów naturalnych środowiska. Jest wiele efektów synergii, ponieważ realizacja działań w ramach RDW generalnie przyczynia się do realizacji celów dyrektyw dotyczących ochrony przyrody. Niemniej jednak wdrożenie tych dyrektyw w praktyce zrodziło szereg pytań dotyczących obu dyrektyw.

W celu wsparcia i zharmonizowania wdrażania dyrektyw ptasiej i siedliskowej oraz RDW w całej Unii Europejskiej stworzono szereg wytycznych:

W ramach dyrektyw ptasiej i siedliskowej opracowano wytyczne dla celów interpretacji typów siedlisk w formie *"Wskazówek do interpretacji siedlisk naturalnych w Unii Europejskiej"*, które zostały zatwierdzone przez Komitet ds. Siedlisk Naturalnych i opublikowane przez Komisję Europejską. Ponadto Komitet ds. Siedlisk Naturalnych zatwierdził wspólne metodyki oceny stanu ochrony gatunków i siedlisk, które zostały opracowane w kontekście krajowych sprawozdań z realizacji działań podejmowanych w ramach wdrażania dyrektywy ptasiej (tzw. sprawozdania z art. 17). Komisja opublikowała również obszerne wytyczne na temat zarządzania obszarami Natura 2000, oceny planów i projektów znacząco oddziałujących na obszary Natura 2000, stosowania środków kompensujących, interpretacji pojęć takich jak rozwiązania alternatywne, koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, ogólnej spójności sieci Natura 2000, oraz wdrażania działań prowadzących do ścisłej ochrony gatunków zwierząt będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty na mocy dyrektywy siedliskowej.

Dla potrzeb RDW dokumenty techniczne są opracowywane w ramach "wspólnej strategii wdrażania" (CIS), nieformalnego mechanizmu konsultacji z udziałem Komisji Europejskiej, państw członkowskich, krajów przystępujących, Norwegii, zainteresowanych stron i organizacji pozarządowych. Dokumenty opracowane w ramach wspólnej strategii wdrażania stanowią efekt nieformalnego porozumienia w sprawie najlepszych praktyk uzgodniony przez wszystkich partnerów.

Niektóre z opracowanych wytycznych dotyczą istotnych zagadnień w zakresie dyrektywy ptasiej i siedliskowej (np. CIS Guidance Document no. 2, 4, 12, 13 i 20, patrz lista poniżej), jednak do tej pory żadne z wytycznych nie uwzględniły konkretnych problemów związanych z wdrażaniem RDW na obszarach Natura 2000.

Niniejszy dokument zestawia najczęściej zadawane pytania zgłaszane przez organy wykonawcze i zainteresowane strony oraz przedstawia szczegółowe odpowiedzi. Dokument został przygotowany przez Dyрекcję Generalną ds. Środowiska (B.3 Przyroda, D.1 Woda, A.1 Egzekwowanie prawa, koordynacja postępowań w sprawie uchybień i kwestii prawnych oraz A.2 Propagowanie przestrzegania prawa, zarządzanie i kwestie prawne).

Przy przygotowaniu niniejszego dokumentu wykorzystano następujące źródła informacji:

Debaty podczas warsztatów i sprawozdania z realizacji projektów:

- > Warsztat CIS *'Bioróżnorodność i woda: powiązania między prawodawstwem unijnym w zakresie ochrony wód i ochrony przyrody'*, 17-18 czerwca 2010 r., Bruksela, Belgia¹.
- > Sympozjum zorganizowane przez niemiecką Federalną Agencję Ochrony Przyrody (BFN), niemiecką Federalną Agencję Ochrony Środowiska (UBA) oraz Federalne Ministerstwo Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Jądrowego: *"Różnorodność biologiczna wód powierzchniowych, obszarów zalewowych oraz wód podziemnych"* Niemcy; 29-30 października 2008 r., Bonn, Niemcy.
- > Warsztaty zorganizowane przez Eurosite / Natural England: *"Integracja Ramowej Dyrektywy Wodnej oraz sieci Natura 2000"*, 17-18 września 2008 r., Peterborough, Wielka Brytania.

¹ Raport z warsztatów dostępny na stronie: <https://circabc.europa.eu/w/browse/c2fa8c97-fc5f-477d-a61b-4a09387c24dc>

- > Warsztaty zorganizowane przez Paralia Nature: "Natura 2000, Ramowa Dyrektywa Wodna oraz strategia morska UE", 7-8 października 2008 r., Bruksela, Belgia.
- > Warsztaty zorganizowane przez Paralia Nature: "Opracowywanie planów zarządzania obszarami Natura 2000: harmonogram, środki umożliwiające renaturyzację, wydawanie zezwoleń na realizację przedsięwzięcia", 9-10 kwietnia 2008 r., Bruksela, Belgia.
- > Synergia we wdrażaniu RDW na Morzu Wattowym - sprawozdanie z warsztatów trójstronnych, Hamburg; 24-25 października 2007 r., wersja 31.10.2007, przygotowana przez Wspólny Sekretariat Morza Wattowego, Wilhelmshaven.
- > HARBASINS Project (2004-2008): Zharmonizowane strategie gospodarowania wodami w dorzeczeniach Morza Północnego. Interreg IIIB - Program dla Morza Północnego.
- > Warsztaty Eurosite/ Landeslehrstätte für Naturschutz und Landschaftspflege: Integracja Ramowej Dyrektywy Wodnej i Natury 2000, 8-11 maja 2005 r., Lebus (Centrum Edukacji Ekologicznej Brandenburgii), Niemcy.

Wytyczne i inne informacje źródłowe KE:

- > CIS Guidance Document No. 12: The Role of Wetlands in the Water Framework Directive²
- > CIS Guidance Document No. 13: Overall Approach to the Classification of Ecological Status and Ecological Potential²
- > CIS Guidance Document No. 2: Identification of Water Bodies²
- > CIS Guidance Document No. 4: Identification and Designation of Heavily Modified and Artificial Water Bodies²
- > CIS Guidance Document No.20: Exemptions to the Environmental Objectives²
- > Wytyczne Komisji w sprawie zarządzania obszarami Natura 2000 zgodnie z art. 6 dyrektywy siedliskowej³
- > Wytyczne Komisji w sprawie wdrażania systemów ochrony na mocy art. 12 dyrektywy siedliskowej⁴
- > Inne źródła KE, takie jak Noty Informacyjne "Woda" WISE

Powyższe źródła informacji zostały uzupełnione pytaniami otrzymanymi od zainteresowanych stron (Navigation Task Group, Natural England ...) i osób, pojawiającymi się w trakcie ostatnich prac dotyczących estuariów, dróg wodnych i działań związanych z portami.

Niniejszy dokument dotyczy "ekosystemów wodnych oraz, w odniesieniu do ich potrzeb wodnych, ekosystemów lądowych i terenów podmokłych bezpośrednio uzależnionych od ekosystemów wodnych" (Art.1 (a) RDW). Inne lądowe ekosystemy, które są zależne od wody, ale niekoniecznie od ekosystemów wodnych, takie jak torfowiska lub podmokłe łąki, nie zostały uwzględnione w dokumencie, ale mogą być do niego włączone w późniejszym czasie.

2 Cele RDW a cele dyrektyw ptasiej i siedliskowej oraz powiązania między nimi

2.1 Jakich obszarów Natura 2000 dotyczy RDW?

Art. 1 (a) RDW wyraźnie wskazuje ochronę i poprawę stanu ekosystemów wodnych oraz, w odniesieniu do ich potrzeb wodnych, również ochronę ekosystemów lądowych i terenów podmokłych bezpośrednio od nich zależnych. Art. 6.1 RDW przewiduje utworzenie rejestru obszarów chronionych, "które zostały określone jako wymagające szczególnej ochrony w ramach określonego prawodawstwa wspólnotowego w celu ochrony znajdujących się tam wód powierzchniowych i podziemnych oraz dla zachowania siedlisk i gatunków bezpośrednio uzależnionych od wody". Rejestr musi zawierać m. in. "obszary przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków, gdzie utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie, w tym właściwe miejsca w ramach programu Natura 2000 ..." (załącznik IV, (v) RDW).

² Wytyczne CIS dla wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej są dostępne na stronie: <https://circabc.europa.eu/w/browse/a3c92123-1013-47ff-b832-16e1caaafc9a>

³ Patrz: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/guidance_en.htm

⁴ Patrz: http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/species/guidance/index_en.htm

Każdy obszar Natura 2000 obejmujący zależne od wody (wód gruntowych i/lub powierzchniowych) typy siedlisk przyrodniczych wymienionych w załączniku I lub gatunki wymienione w załączniku II dyrektywy siedliskowej, lub zależne od wody gatunki ptaków wymienione w załączniku I, lub gatunki ptaków wędrownych w świetle dyrektywy ptasiej, oraz jeśli obecność tych gatunków lub siedlisk była powodem wyznaczenia tego obszaru chronionego, powinien być wzięty pod uwagę pod kątem objęcia rejestrem obszarów chronionych na podstawie art. 6 RDW⁵. Wszystkie te tereny są określane jako "obszary Natura 2000 zależne od wody". Dla tych obszarów Natura 2000 zastosowanie mają cele dyrektywy ptasiej i siedliskowej oraz cele RDW.

Oprócz terenów chronionych, *"które zostały określone jako wymagające szczególnej ochrony w ramach określonego prawodawstwa wspólnotowego w celu ochrony znajdujących się tam wód powierzchniowych i podziemnych"* art. 6.1 RDW wyraźnie wskazuje obszary, które zostały wyznaczone jako wymagające szczególnej ochrony (w ramach określonego prawodawstwa wspólnotowego) *"dla zachowania siedlisk i gatunków bezpośrednio uzależnionych od wody"*. Załącznik IV RDW wymaga, aby państwa członkowskie objęły rejestrem - oprócz odpowiednich obszarów Natura 2000 – obszary chronione, jeśli zostały *"przeznaczone do ochrony siedlisk lub gatunków, gdzie utrzymanie lub poprawa stanu wód jest ważnym czynnikiem w ich ochronie"*. Dlatego też do rejestru mogą zostać włączone również obszary chronione, które zostały wyznaczone wyłącznie dla celów krajowych, tak aby zapewnić, że związane z wodą cele RDW przyczyniają się do ochrony gatunków i siedlisk. Jest to uzasadnione, ponieważ dyrektywy ptasia i siedliskowa zawierają także przepisy dotyczące siedlisk i gatunków występujących poza obszarami Natura 2000 (patrz postanowienia art. 3 i 5 dyrektywy ptasiej, a także art. 12 i 13 oraz załącznik IV dyrektywy siedliskowej) i przepisy te muszą być również brane pod uwagę przy wdrażaniu RDW. To państwa członkowskie decydują, które obszary będące pod ochroną krajową i spełniające powyższe wymagania powinny być uwzględnione w rejestrze.

Rejestr obszarów chronionych miał zostać zakończony do końca 2004 r. Obecnie musi być na bieżąco poddawany kontroli i uaktualniany przez państwa członkowskie (art. 6.3 RDW).

2.2 Jakie są powiązania między celami RDW a celami dyrektyw ptasiej i siedliskowej?

Ostatecznym celem dyrektywy siedliskowej jest ochrona, zachowanie lub odtworzenie we właściwym stanie ochrony wybranych gatunków i siedlisk ważnych dla Wspólnoty w celu zapewnienia spójnej sieci specjalnych obszarów ochrony (obszarów Natura 2000).

Głównymi celami RDW dla **wód powierzchniowych** jest: 1) zapobieganie pogarszaniu stanu wód, 2) osiągnięcie dobrego stanu ekologicznego i dobrego stanu chemicznego (dobrego potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego dla sztucznych i silnie zmienionych części wód) zasadniczo do 2015 r., oraz 3) wdrożenie wszystkich niezbędnych środków w celu stopniowego zmniejszania zanieczyszczenia substancjami priorytetowymi i zaprzestanie lub stopniowe eliminowanie emisji, zrzutów i przypadkowych uwolnień niebezpiecznych substancji priorytetowych. Odnosi się to do wszystkich jednolitych części wód powierzchniowych, w tym tych, które stanowią część obszaru specjalnej ochrony (OSO) w ramach dyrektywy ptasiej i/lub obszarów mających znaczenie dla Wspólnoty (OZW) na mocy dyrektywy siedliskowej. W odniesieniu do obszarów chronionych, art. 4.1. (c) RDW stanowi, że *" Państwa Członkowskie osiągną zgodność ze wszystkimi normami i celami ustalonymi w prawodawstwie wspólnotowym, w ramach którego zostały ustalone poszczególne obszary chronione"*.

Dla **wód podziemnych**, główne cele RDW to osiągnięcie dobrego stanu ilościowego i dobrego stanu chemicznego wszystkich jednolitych części wód podziemnych. Definicja dobrego stanu jednolitych części wód podziemnych obejmuje nie tylko ochronę tych wód podziemnych, ale również ochronę bezpośrednio od nich zależących wód powierzchniowych i ekosystemów lądowych (załącznik V RDW, 2.1.2 i 2.3.2). Oznacza to, że skład chemiczny i poziom wód podziemnych musi być taki, aby zapewnić, że cele tych zależnych od nich ekosystemów zostaną osiągnięte. Pojęcie "ekosystemów bezpośrednio zależnych od wód podziemnych" należy rozumieć szerzej. Ekosystemy te nie muszą znajdować się w obrębie obszarów chronionych na mocy prawodawstwa wspólnotowego, ale mogą obejmować siedliska i gatunki chronione na podstawie dyrektywy siedliskowej, dla których musi być osiągnięty właściwy stan ochrony.

---

⁵ Patrz: Wytyczne CIS Nr 12 dotyczące mokradeł, dział 5.1

Studium przypadku

Kryteria ekologiczne identyfikacji obszarów Natura 2000 zależnych od wody (Wielka Brytania)

Procedura, jaką powinny przyjąć państwa członkowskie, aby określić obszary Natura 2000 zależne od wody w celu włączenia ich do rejestru obszarów chronionych została jasno określona w art. 6 RDW. Zastosowanie tej procedury zależy od interpretacji pojęcia "zależny od wody". Uttley (2010) opisuje niektóre kryteria ekologiczne opracowane i stosowane w Wielkiej Brytanii w celu określenia, które gatunki i siedliska wymienione w załącznikach dyrektyw ptasiej i siedliskowej są zależne od wody.

Dla siedlisk zastosowano następujące kryteria:

- Siedliska, które obejmują wody powierzchniowe lub występują w całości w obrębie wód powierzchniowych w rozumieniu art. 2 RDW.
- Siedliska, które są uzależnione od częstego zalania przez wody powierzchniowe lub zależą od poziomu wód podziemnych.
- Siedliska niewodne, które są uzależnione od wpływu wód powierzchniowych - np. obryzgiwania lub wilgotności (np. wąwozy bogate w mchy).

Dla gatunków zastosowano następujące kryteria:

- Gatunki wodne żyjące w wodach powierzchniowych w rozumieniu art. 2 RDW.
- Gatunki z co najmniej jednym wodnym etapem życiowym uzależnionym od wód powierzchniowych (tj. gatunki, które wykorzystują wody powierzchniowe do rozrodu, rozwoju, dojrzewania, karmienia lub odpoczynku - w tym wiele gatunków ptaków i bezkręgowców objętych dyrektywami ptasią i siedliskową).
- Gatunki, które wykorzystują siedliska niewodne, ale uzależnione od wody, tworzone w wyniku zalewania wodami powierzchniowymi lub zależne od poziomu wód gruntowych lub wpływu wód powierzchniowych.

Odnosząc gatunki i siedliska dyrektyw „naturowych” zidentyfikowane za pomocą tych kryteriów do kryteriów wyznaczania obszarów Natura 2000 opracowano definicję "obszarów Natura 2000 zależnych od wody" w Wielkiej Brytanii.

W trakcie opracowywania jest oddzielny dokument wyjaśniający powiązania między morskimi obszarami Natura 2000 a dyrektywą ramową w sprawie strategii morskiej. Dokument przedstawi szczegóły dotyczące morskich OZW/SOO i OSO, które są objęte dyrektywą ramową w sprawie strategii morskiej.

Uttley, C (2010). The Water Framework Directive and the Habitats and Birds Directives. An overview of the legal and Technical Relationship. W: Conservation Monitoring in Freshwater Habitats: A Practical Guide and Case Studies. C. Hurford et al. (red).

Aby uczynić art. 4.1 (c) operacyjnym na **obszarach chronionych** należy określić wymagania związane z wodą niezbędne dla osiągnięcia właściwego stanu ochrony siedlisk i gatunków zależnych od wody. Ponieważ obszary Natura 2000 są obszarami chronionymi w świetle RDW, istotny jest każdy aspekt stanu ekologicznego, który ma bezpośredni wpływ na możliwości przyczynienia się obszaru chronionego do osiągnięcia lub utrzymania właściwego stanu ochrony siedlisk lub gatunków w ich regionie biogeograficznym, w tym pośredni wpływ na ptaki (w przypadku obszaru specjalnej ochrony (OSO) wyznaczonego na mocy dyrektywy ptasiej), gatunki wymienione w załączniku II dyrektywy siedliskowej i siedliska wymienione w załączniku I dyrektywy siedliskowej. RDW nie zmienia celów, które państwa członkowskie powinny osiągnąć w zakresie dyrektyw ptasiej i siedliskowej, ale zapewnia wspólne ramy dla wdrażania środków wymaganych zarówno przez RDW jak i dyrektywy "naturowe" na obszarach Natura 2000 zależnych od wody.

Cele dyrektyw są ściśle powiązane; konieczna jest szczególna uwaga i koordynacja w przypadku, gdy dyrektywy te są realizowane na tych samych obszarach. Środki służące realizacji celów dyrektyw "naturowych" oraz RDW muszą być uwzględnione w planach gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy wymaganych na mocy art. 13 RDW (patrz także pytanie nr 5.2) i powinny być uwzględnione w planach zadań ochronnych / planach ochrony obszarów Natura 2000.

Studium przypadku

Paneuropejski wykaz obszarów wodno-błotnych (Włochy)

Większość typów terenów podmokłych jest uzależniona od wody pochodzącej z wód powierzchniowych lub podziemnych. Jako takie, będą one nazywane obszarami zależnymi od wody w odniesieniu do RDW. Integralność terenów podmokłych zależących od wody zależy w dużej mierze od ilości i jakości zaopatrującej je wody, w tym przypadku to RDW zapewnia główny mechanizm ochronny. Tereny podmokłe uznawane są za obszary o dużej wartości przyrodniczej, ochrona obszarów wodno-błotnych jest głównym celem Konwencji Ramsarskiej, a wiele typów tych obszarów jest chronionych przez dyrektywy ptasią i siedliskową.

Inicjatywa dla śródziemnomorskich obszarów wodno-błotnych Konwencji Ramsarskiej (MedWet), działająca jako stała sieć współpracy i transferu wiedzy naukowej do wszystkich krajów śródziemnomorskich w zakresie ochrony terenów podmokłych, zainicjowała Pan-Śródziemnomorski Wykaz Obszarów Wodno-Błotnych (PMWI). Celem Wykazu jest zapewnienie regionom narzędzia, które będzie wspierać podejmowanie decyzji dotyczących regionalnych działań rozwojowych, w oparciu o wiedzę na temat rozmieszczenia ekosystemów zależnych od wody na ich terytorium, korzyści zapewnianych ludziom przez te ekosystemy oraz oddziaływań, przed którymi muszą być chronione. PMWI to innowacyjne narzędzie internetowe dostarczające łatwych w użyciu informacji na temat lokalizacji, charakterystyki ekologicznej i znaczenia społeczno-gospodarczego ekosystemów zależnych od wody. Jest tak zaprojektowane, aby pomóc w przygotowywaniu raportów z wdrażania RDW oraz dyrektyw ptasiej i siedliskowej. Projekt przyczyni się do poprawy zarządzania terenami podmokłymi zgodnie z celami przyjętymi przez państwa członkowskie Unii Europejskiej.

ISPRA (Instytut Ochrony i Badań Środowiska) we współpracy z włoskim Ministerstwem Środowiska (MATM) oraz Regionalną Agencją Ochrony Środowiska Toskanii (ARPAT) wdraża krajowy wykaz obszarów wodno-błotnych jako wkład do projektu MedWet/PMWI. W realizację projektu jest zaangażowanych ponad 60 jednostek władzy i administracji, organizacji pozarządowych, uczelni i instytutów badawczych dostarczających dane i wiedzę. Wszystkie te organizacje są zaproszone do dzielenia się informacjami na temat wartości terenów podmokłych, najlepszych praktyk dotyczących racjonalnego ich wykorzystywania oraz metod monitorowania i zarządzania ekosystemami zależnymi od wody, tak aby stworzyć podstawy dla krajowej strategii ochrony obszarów wodno-błotnych.

Dane będą analizowane w oparciu zarówno o Konwencję Ramsarską i Konwencję o różnorodności biologicznej, jak i dyrektywy ptasią i siedliskową, RDW oraz dyrektywę ramową w sprawie strategii morskiej (MSFD). Dane zostaną uporządkowane, dostosowane i zgromadzone w MedWet/PMWI jako źródło informacji dla potrzeb raportowania o stanie terenów podmokłych, szybkiej oceny ich stanu i wartości, proponowania odpowiedniej integracji programów monitorowania (zgodnie z art. 8 RDW) i określania strategii ochrony tych środowisk. Analiza będzie uwzględniać aspekt usług ekosystemowych oraz synergii i konfliktów między RDW oraz dyrektywami "naturowymi". Wytyczne w sprawie terenów podmokłych będą oparte na studiach przypadków i wymieniane między przedstawicielami organizacji biorącymi udział w projekcie.

Nakładanie się obszarów wodno-błotnych PMWI z obszarami chronionymi ze względu na ochronę siedlisk i gatunków wodnych wpisanymi do rejestrów obszarów chronionych (art. 6 RDW) umożliwi osiągnięcie wysokiego poziomu integracji pomiędzy konwencją i dyrektywami UE, tak jak zaleca Inicjatywa w sprawie Dorzeczy (zatwierdzona przez decyzję CBD COP 5 - decyzja V/2, maj 2000 r.).

2.3 Jeśli istnieją dwa różne cele w odniesieniu do jednolitej części wód, który należy stosować?

Zgodnie z art. 4.1 (c) RDW może być konieczne uzupełnienie podstawowego celu dotyczącego dobrego stanu o dodatkowe cele, tak aby zapewnić, że zostaną osiągnięte cele ochrony dla obszarów chronionych. Art. 4.2. RDW stanowi, że *"tam gdzie więcej niż jeden z celów (...) odnosi się do danej części wód, stosuje się ten najbardziej restrykcyjny"*.

Oczywiście odnosi się to do sytuacji, w której dwa cele określone w prawodawstwie są tego samego rodzaju. Na przykład, jeśli do osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego potrzebne jest pewne stężenie fosforu, a do osiągnięcia celów ochrony konieczne są bardziej restrykcyjne wartości, to stosuje się te ostatnie (na przykład patrz punkt 3.4).

Jednakże, ponieważ nie zawsze można łatwo zdecydować, czy jeden cel w pełni obejmuje drugi, najlepiej jest pamiętać o istnieniu obu celów. Ponadto, władze muszą dokładnie sprecyzować, który cel jest rzeczywiście bardziej restrykcyjny, ponieważ cele RDW i cele dyrektyw "naturowych" nie

zostały określone w ten sam sposób. W przypadku dyrektyw ptasiej i siedliskowej ogólne cele odnoszą się do gatunków i typów siedlisk na poziomie regionu biogeograficznego, jednak cele są ustalane także na poziomie obszaru, podczas gdy cele RDW odnoszą się do jednolitych części wód (patrz także wyjaśnienia udzielone w pytaniu 3.1). Cele dla określonej jednolitej części wód wynikające z RDW oraz dyrektyw siedliskowej i ptasiej muszą być ze sobą skorelowane, aby można było ocenić jakie działania należy podjąć.

Istnieją jednak szczególne przypadki, które wskazują, że potrzebna jest harmonizacja celów RDW i celów sieci Natura 2000. Z reguły problem pojawia się, gdy sztucznie zmienione lub stworzone warunki faworyzują gatunki obszaru Natura 2000, a jednocześnie te warunki środowiskowe stanowią mniej niż dobry stan ekologiczny RDW. Zasadniczo większą wagę ma przywrócenie dobrego stanu ekologicznego (= cele RDW) ponieważ korzyść odnosi cały ekosystem, a nie tylko określone gatunki i siedliska. W takich przypadkach cele ochrony siedlisk lub gatunków obszarów Natura 2000 powinny być dostosowywane do celów RDW. Jednakże od tej ogólnej zasady mogą być wyjątki w przypadku, jeśli w wyniku przywrócenia naturalnych warunków lub procesów byłoby niemożliwe utrzymanie właściwego stanu ochrony dla gatunków lub typu siedliska będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty lub, w razie konieczności, przywrócenie takiego stanu w skali krajowej - biogeograficznej. W związku z tym należy pamiętać, że właściwy stan ochrony gatunku lub siedliska dotyczy regionu biogeograficznego (w państwie członkowskim), a nie pojedynczego obszaru. Oczywiście każdy taki przypadek powinien być rozpatrywany indywidualnie.

Zalecane jest dokładne uzasadnienie i udokumentowanie przebiegu takiej oceny.

Ponadto w niektórych przypadkach pogorszenie jest wynikiem działań renaturyzacyjnych i nie powinno być uważane za pogorszenie stanu. Poniżej przedstawiamy niektóre przykłady:

- renaturyzacja jednolitej części wód RDW, aby była "bardziej naturalna" doprowadziłaby do utraty chronionych siedlisk lub gatunków, które rozwinęły się w sztucznie zmodyfikowanym lub zarządzanym środowisku (np. w odciętych starorzeczach lub słodkowodnych bagnach w odzyskanym obszarze, chronionym przez sztuczny wał przeciwpowodziowy);
- gdy wymóg kompensacji w ramach art. 6.4 dyrektywy siedliskowej doprowadzi do zmiany typu akwenu (np. z bagna słodkowodnego w lagunę);
- gdy działanie proponowane w planie zarządzania linią brzegową morza doprowadzi do zmiany akwenu ze słodką wodą o niskiej mętności w jednolitą część wód przejściowych o słonej wodzie i o wysokiej mętności.

Przy podejmowaniu decyzji dotyczących celów zarządzania (zgodnych z RDW) należy zwrócić uwagę na typ wody powierzchniowej i jej warunki naturalne (referencyjne). Dany typ jednolitej części wód powierzchniowych charakteryzuje obecność wielu różnych siedlisk i gatunków oraz naturalna dynamika hydromorfologiczna. Powinno być możliwe włączenie do charakterystyki takiego typu jednolitej części wód siedlisk i gatunków chronionych na mocy dyrektyw "naturowych", ponieważ obejmują one wszystkie typy wód powierzchniowych (dyrektywa siedliskowa dotyczy tylko wybranych siedlisk zasługujących na szczególną ochronę; istnieje około 30 typów siedlisk wymienionych w załączniku I dyrektywy siedliskowej, które są istotne dla wód słodkich i wód przybrzeżnych, w tym ujścia rzek i laguny). W ten sposób można opracować wspólne charakterystyki typów jednolitych części wód i cele zarządzania nimi (więcej informacji na temat warunków referencyjnych patrz pytanie 3.5).

W przypadku gdy siedliska lub gatunki nie są charakterystyczne dla danego typu części wód, ich ochrona nie powinna przeważać nad renaturyzacją jednolitej części wód, chyba że są one ważne dla stanu ochrony siedliska lub gatunku będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty w krajowej części regionu biogeograficznego. W celu osiągnięcia integracji przepisów RDW z przepisami dyrektyw "naturowych" zaleca się zatem wykorzystanie typu części wód i jego charakterystyki jako wytycznych dla ustalania wspólnych celów i uzgodnienia zarządzania jednolitymi częściami wód/obszarami Natura 2000, tak aby osiągnąć dobry/właściwy stan. Należy także zwrócić uwagę na gatunki i siedliska będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, które występują poza obszarami Natura 2000, ponieważ one także przyczyniają się do ogólnego stanu ochrony.

Ważne jest jednoznaczne ustalenie zakresu stosowania wszystkich dodatkowych wymagań. Działania w ramach RDW oraz dyrektyw ptasiej i siedliskowej powinny być dobrze skoordynowane (zintegrowane podejście do planowania) i uwzględnione w planach gospodarowania wodami w dorzeczech.

Studia przypadków

Veluwerandmeren (Holandia)

Veluwerandmeren lub Randmeren-Oost to pojedynczy, duży (ok. 6000 ha) i płytki (1,5 m średniej głębokości) system wodny składający się z trzech połączonych części o odczynie zasadowym w centrum Holandii. Jezioro zostało wyznaczone jako silnie zmieniona jednolita część wód na mocy RDW, między innymi ze względu na sztucznie utrzymywany poziom wody (niski w zimie i wysoki latem) oraz fizyczne modyfikacje linii brzegowej. Stan systemu poprawił się ze stanu hipertroficznego na mezotroficzny i system został wyznaczony jako obszar Natura 2000 z celami ochrony dla 2 siedlisk wodnych makrofitów, 2 gatunków ryb, 17 gatunków ptaków (z których 5 jest wymienionych w załączniku I dyrektywy ptasiej) oraz 1 gatunku ssaka (nietoperza, nocka łydkowłosego).

Aby było możliwe osiągnięcie dobrego potencjału ekologicznego w Veluwerandmeren, niezbędne są bardziej naturalne wahania poziomu wody, które umożliwią prawidłowy rozwój trzciny, co z kolei pozwoli spełnić wymagania dla biologicznych elementów jakości, t.j. makrofitów i fitobentosu. Jednak zmiana reżimu poziomu wody na bardziej naturalny miałaby negatywne skutki dla chronionych populacji ptaków wodnych, ponieważ wymagane przez nie rozległe obszary karmienia dostępne są tylko przy niskim poziomie wody. Większość wyznaczonych krótkoszyjnych roślinożernych gatunków ptaków wymaga niskich poziomów wody dostępnych w odpowiednim czasie w ciągu roku, aby utrzymać populacji wymagany zgodnie z celami ochrony. Umożliwia to kontrola poziomu wody, która jest prowadzona również w tym celu.

Jednak w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza uwzględniono trzeci element, t.j. konieczność zapewnienia odpowiedniej ochrony przed powodzią, i w ten sposób uzasadniono zachowanie istniejącego systemu zarządzania poziomem wody, który wspiera cele ochrony dla wyznaczonych gatunków ptaków, ale zmniejsza prawdopodobieństwo osiągnięcia dobrego potencjału ekologicznego dla biologicznych elementów jakości (makrofitów i fitobentosu). Tak więc w tym przypadku ochrona przeciwpowodziowa i ochrona ptaków zostały uznane za bardziej istotne niż dobry potencjał ekologiczny dla makrofitów i fitobentosu.

Więcej informacji jest dostępnych na stronie:

http://www.rijkswaterstaat.nl/water/plannen_en_projecten/bprw/documenten/

do pobrania: Brondocumenten IJsselmeergebied

Ponowne przyłączenie starorzeczy do współczesnego koryta rzeki (Niemcy)

"Krzywa Sprewa" (Krumme Spree), jeden z pięciu projektów pilotażowych prowadzonych przez kraj związkowy Brandenburgię w celu zdobycia niezbędnych informacji i doświadczenia, które ułatwią osiągnięcie celów RDW z odpowiednią efektywnością ekologiczną i ekonomiczną, spowodował potencjalny konflikt między celami dyrektyw "naturowych" a celami RDW.

Krzywa Sprewa to system rzeczny obejmujący dojrzały system rzeczny ze starorzeczami oraz współczesny kanał rzeczny. Ocena hydromorfologiczna współczesnego koryta rzeki dała ocenę stanu 5 lub 6 (sklasyfikowaną jako zły stan), podczas gdy starorzecza otrzymały ocenę od 2 do 4 (stan dobry do umiarkowanego). Jedną z metod zaproponowanych, aby poprawić stan hydromorfologiczny i umożliwić odtworzenie obszaru zalewowego było przyłączenie starorzeczy do kanału rzecznego.

Jednak Krzywa Sprewa stanowi również obszar Natura 2000 z typem siedlisk 3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne (dla starorzeczy) i 3260 Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (dla koryta rzeki). Proponowane ponowne połączenie starorzeczy z korytem rzeki, choć przyczyniłoby się do osiągnięcia celów RDW, jednocześnie zniszczyłoby wcześniejszy typ siedliska, a więc naruszyłoby art. 6.2 dyrektywy siedliskowej.

Pojawia się tu oczywista, systemowa sprzeczność między odtworzeniem pierwotnych siedlisk i naturalnych procesów rzek w celu osiągnięcia celów RDW a zachowaniem (wtórnego) siedliska typu 3150 w perspektywie długoterminowej (właściwy stan ochrony) zgodnie z podejściem dyrektywy siedliskowej.

Pomimo tej oczywistej sprzeczności starorzecza zostaną ponownie podłączone w 14 miejscach Krzywej Sprewy.

Więcej informacji jest dostępnych na stronie:

<http://www.mugv.brandenburg.de/cms/detail.php/bb1.c.165002.de>

2.4 Do kiedy muszą być osiągnięte cele dyrektyw ptasiej i siedliskowej oraz cele RDW dla obszarów Natura 200 zależnych od wody?

Dyrektywy ptasia i siedliskowa nie podają konkretnej daty osiągnięcia celów ochrony. Brak konkretnego terminu osiągnięcia właściwego stanu ochrony w dyrektywie siedliskowej nie oznacza, że państwa członkowskie nie muszą poprawiać stanu ochrony w miarę upływu czasu. Dyrektywa siedliskowa wyraźnie wskazuje, że państwa członkowskie powinny przywrócić gatunki i siedliska do właściwego stanu ochrony, jeśli jeszcze tego nie zrobiły (art. 4.4). W praktyce oznacza to, że państwa członkowskie muszą jasno wykazać postęp w osiągnięciu właściwego stanu ochrony. Niedawno opublikowana (3 maja 2011 r.) nowa strategia ochrony różnorodności biologicznej "Nasze ubezpieczenie na życie i nasz kapitał naturalny - unijna strategia ochrony różnorodności biologicznej na okres do 2020 r." zawiera konkretny cel (cel 1) odnoszący się do poprawy stanu ochrony siedlisk i gatunków (dyrektywa siedliskowa) i stanu populacji ptaków (dyrektywa ptasia).

CEL 1: W pełni wdrożyć dyrektywy ptasią i siedliskową

Powstrzymać proces pogarszania się stanu wszystkich gatunków i siedlisk objętych unijnym prawodawstwem w dziedzinie ochrony przyrody oraz osiągnąć znaczącą i wymierną poprawę ich stanu, tak aby w porównaniu z obecnymi ocenami do 2020 r. osiągnąć następujące wyniki:

- > (i) zwiększenie o 100 % liczby ocen siedlisk oraz o 50 % liczby ocen gatunków przeprowadzonych na mocy dyrektywy siedliskowej, które wykazują poprawę stanu ochrony; oraz
- > (ii) zwiększenie o 50 % liczby ocen gatunków przeprowadzonych na mocy dyrektywy ptasiej, które wykazują bezpieczny lub lepszy stan ochrony.

Ponadto "Państwa Członkowskie podejmują odpowiednie działania w celu uniknięcia pogorszenia stanu siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, dla których obszary zostały wyznaczone" (art. 6.2 dyrektywy siedliskowej). Środki niezbędne, aby uniknąć pogorszenia docelowych elementów naturalnych dyrektyw ptasiej i siedliskowej muszą być wdrożone niezwłocznie po sklasyfikowaniu obszaru jako OSO na mocy dyrektywy ptasiej lub po formalnym przyjęciu go przez Komisję jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty na mocy dyrektywy siedliskowej. W okresie od przekazania przez państwo członkowskie propozycji umieszczenia obszaru na liście KE jako obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty do momentu wydania odpowiedniej decyzji Komisji stosuje się odpowiednie prawo Bund Naturschutz⁶⁶, co oznacza, że należy unikać pogorszenia wartości ekologicznych już w momencie, gdy obszar został zaproponowany przez państwo członkowskie.

Co więcej, stan ochrony siedlisk i gatunków wymienionych w dyrektywie siedliskowej jest oceniany na krajowym poziomie biogeograficznym i raportowany co 6 lat. Art. 17 tej dyrektywy zobowiązuje państwa członkowskie do opracowywania co sześć lat sprawozdania na temat postępów we wdrażaniu dyrektywy siedliskowej. Ponieważ głównym celem dyrektywy jest utrzymanie i/lub przywrócenie właściwego stanu ochrony dla typów siedlisk i gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, na tym właśnie koncentrują się działania monitoringowe i sprawozdawcze w ramach dyrektywy. W przyszłości również sprawozdawczość z postępów we wdrażaniu dyrektywy ptasiej będzie prowadzona w ten sposób. Terminy sprawozdawcze dla dyrektyw ptasiej i siedliskowej mają również zastosowanie w przypadku obszarów Natura 2000 zależnych od wody, zidentyfikowanych na potrzeby RDW (wpisanych do rejestru na podstawie art. 6 RDW).

Stan ochrony gatunków i siedlisk z dyrektywy siedliskowej musi być utrzymany, a w razie potrzeby poprawiony do czasu następnej oceny w 2013 r. Ostatecznym celem jest utrzymanie lub osiągnięcie właściwego stanu ochrony dla wszystkich chronionych siedlisk i gatunków. Pierwsza ocena ich stanu została przeprowadzona w 2007 r. i generalnie wykazała ona, że stan ochrony siedlisk i gatunków musi być nadal poprawiany do następnej oceny w 2013 r.

Cele **Ramowej Dyrektywy Wodnej** muszą być zrealizowane zasadniczo do 2015 r. "Zasadniczo" oznacza, że dopuszcza się pewne wyjątki. Jednak ubiegając się o przedłużenie terminów na mocy RDW należy wziąć pod uwagę możliwe konsekwencje tego przedłużenia dla osiągnięcia celu w ramach dyrektywy siedliskowej.

W dalszej części zostaną omówione oddzielnie postanowienia art. 4.1 (a) i (b), które odnoszą się do wód powierzchniowych i wód podziemnych, oraz art. 4.1 (c), który odnosi się do obszarów chronionych.

⁶⁶ Wyrok Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości z dnia 14 września 2006 r. (Bund Naturschutz Bayern - C-244/05)

1) Postanowienia odnoszące się do art. 4.1 (a) RDW dla wód powierzchniowych i (b) dla wód podziemnych

Zgodnie z art. 4.1 cele RDW dla wód powierzchniowych i wód podziemnych powinny być osiągnięte najpóźniej do 2015 r. Możliwe są wyjątki, jeśli spełnione zostaną określone warunki.

Wymagania art. 4.1 (a) i (b) dotyczą części wód niezależnie od tego, czy leży ona w obszarze chronionym, czy też nie. Dlatego mogą tu być stosowane wszelkie odstępstwa, które są związane z osiągnięciem celów RDW (niepogorszenie i osiągnięcie dobrego stanu/potencjału ekologicznego i dobrego stanu wód podziemnych), jeżeli spełnione są określone warunki.

W art. 4.1 (a) i (b) znajduje się wyraźne odniesienie do stosowania przedłużeń czasowych ustalonych zgodnie z art. 4.4 (i do stosowania art. 4.5, 4.6 i 4.7). Art. 4.4 RDW umożliwia przedłużenie terminów, jeśli poprawa nie może być osiągnięta w wymaganym czasie, ze względu na:

- możliwości techniczne (maksymalne wydłużenie o 12 lat, tj. do 2027 r.), lub
- nieproporcjonalne koszty (maksymalne wydłużenie o 12 lat, tj. do 2027 r.), lub
- warunki naturalne,

ale jest to możliwe tylko pod warunkiem, że

- *"nie zachodzi dalsze pogorszenie stanu części wód"* (art. 4.4),
- *"stosowanie to nie wyklucza lub nie przeszkadza w osiągnięciu celów RDW w innych częściach wód w tym samym obszarze dorzecza"* (art. 4.8), oraz
- *"[stosowanie] jest zgodne z wdrażaniem innego prawodawstwa wspólnotowego dotyczącego ochrony środowiska"* (art. 4.8).

Dlatego korzystanie z przedłużeń czasowych musi być spójne z celami i środkami ustalonymi w dyrektywach ptasiej i siedliskowej, a wdrażanie środków związanych z wodą powinno być dobrze skoordynowane, tak aby oba cele mogły zostać osiągnięte.

W każdym przypadku należy podjąć kroki w celu zapewnienia, że stosowanie przedłużeń czasowych *"gwarantuje przynajmniej taki sam poziom bezpieczeństwa, jak istniejące prawodawstwo wspólnotowe"* (art. 4.9 RDW).

RDW wyraźnie mówi, że zastosowanie odstępstw musi zostać wykazane i uzasadnione w planach gospodarowania wodami w dorzeczu.

2) Przepisy odnoszące się do art. 4.1 (c) RDW dla obszarów chronionych

Art. 4.1 (c) RDW stanowi, że dla obszarów chronionych *"Państwa Członkowskie osiągną zgodność ze wszystkimi normami i celami najpóźniej w ciągu 15 lat"* od dnia wejścia w życie RDW, *"chyba że ustalono inaczej w prawodawstwie wspólnotowym, w ramach którego zostały ustalone poszczególne obszary chronione"*. Oznacza to, że wszystkie standardy i cele odpowiedniego prawodawstwa wspólnotowego, w tym związane z wodą cele wynikające z konieczności osiągnięcia właściwego stanu ochrony gatunków i siedlisk na obszarach Natura 2000 zależnych od wody, muszą być zasadniczo wdrożone do 2015 r.

Art. 4.4 do 4.7 zawiera szereg ograniczonych odstępstw od wymagań RDW dla określonych części wód w pewnych okolicznościach. Stosując takie odstępstwa państwa członkowskie muszą zapewnić, że jest to zgodne z innymi unijnymi przepisami dotyczącymi ochrony środowiska i gwarantuje przynajmniej taki sam poziom ochrony, jak istniejące prawodawstwo UE. Dotyczy to zarówno dyrektywy siedliskowej jak i ptasiej.

Terminy wynikające z RDW nie dotyczą innych, niezwiązanych z wodą celów dyrektyw ptasiej i siedliskowej, które nie są objęte zakresem RDW.

Inne odstępstwa/derogacje zostały wyjaśnione w rozdziale 4 niniejszego dokumentu.

Studium przypadku

Odtworzenie terenów zalewowych rzeki Lippe, Nadrenia Północna-Westfalia (Niemcy)

Lippe to rzeka o długości 215 km o powierzchni zlewni 4800 km² w Nadrenii Północnej-Westfalii. Grunty zlewni są wykorzystywane głównie przez rolnictwo (47% grunty orne i 17% pastwiska), zabudowę mieszkaniową (15%) i leśnictwo (17%). Rzeka odbiera zrzuty oczyszczonych ścieków, wody chłodzącej z sektora energetycznego oraz solankę z odwadniania kopalni węgla kamiennego. Dawny rozwój sprzyjał kanalizacji rzeki, a jej nadmierne nienaturalne pogłębienie wymusiło potrzebę umocnienia brzegów koryta. W efekcie tych działań rzeka odłączyła się od swojego naturalnego obszaru zalewowego. W 1990 r. stan Nadrenia Północna-Westfalia rozpoczął program odbudowy terenu zalewowego mający na celu zachowanie i odtworzenie terenów zalewowych oraz systemów strumieniowych jako naturalnych żył w krajobrazie. Program obejmuje szeroki zakres indywidualnych działań odpowiednich dla rodzaju strumienia i jego lokalnej ekologii, których połączenie wyznacza cele rozwojowe dla całego systemu rzeczno-zalewowego. Dzisiaj duża część tych rzek i terenów zalewowych to obszary Natura 2000, a wiele zrealizowanych działań przyczynia się zarówno indywidualnie, jak i w połączeniu, do osiągnięcia celów dyrektyw ptasiej i siedliskowej oraz celów RDW.

Jednym z działań, które znacząco przyczyniły się do odtworzenia terenów zalewowych, jest proces scalania gruntów. Proces ten jest ułatwiony przez instrument prawny, który umożliwia właścicielom wymianę gruntów leżących w strefie zalewowej na tereny poza strefą, zgodnie z planem scalania gruntów. Po zabezpieczeniu ziemi w strefie zalewowej można podjąć działania zmierzające do przywrócenia naturalnych procesów zalewania doliny rzeki. Dzięki odtworzonym w ten sposób obszarom zalewowym osiągnięto poprawę stanu wielu gatunków. Chociaż projekt odtworzenia obszarów zalewowych zakończył się wymiernym sukcesem, ramy czasowe takich działań są długie (ok. 20 lat), a więc prawdopodobne jest wykorzystanie w takim przypadku derogacji czasowej do 2027 r. zgodnie z RDW.

Więcej informacji na temat projektu renaturyzacji Lippe jest dostępnych w języku niemieckim na stronie:

www.life-lippeaue.de

3 Różnice w zakresie przedmiotowym RDW oraz dyrektyw ptasiej i siedliskowej

3.1 Jakich obiektów / jednostek dotyczą dyrektywy?

Kryteria wyodrębniania jednolitych części wód i obszarów Natura 2000 są różne, ponieważ cele obu dyrektyw są różne.

RDW dotyczy wszystkich wód powierzchniowych: rzek, jezior, wód przejściowych⁷ i wód przybrzeżnych⁸ (tzw. kategorie wód w RDW). Kategorie wód są podzielone na typy wód powierzchniowych, które zostały zdefiniowane na podstawie wybranych kryteriów abiotycznych (wymienionych w załączniku II, 1.2 RDW). Przykładami takich typów są: "małe rzeki nizinne z przeważającą ilością żwiru", "jeziora oligotroficzne, stratyfikowane wysokogórskie" lub "wewnętrzne wody przybrzeżne Morza Bałtyckiego".

Typy wód powierzchniowych są podzielone na jednolite części wód, które stanowią podstawową jednostkę w zarządzaniu wodami zgodnie z RDW. Jednolita część wód to oddzielny i znaczący element wód powierzchniowych, taki jak odcinek rzeki, jezioro lub część jeziora, który może być przypisany do jednej klasy stanu, np. dobrego stanu ekologicznego⁹.

Uwzględnienie obszarów chronionych przy wyznaczaniu jednolitych części wód stanowi najlepszą praktykę. Zgodnie z wytycznymi CIS Guidance Document No. 2: Identification of Water Bodies, jednolite części wód powinny być wyznaczane w miarę możliwości z uwzględnieniem obszarów chronionych, ponieważ wprowadzają one dodatkowe cele: *"... istnieją dodatkowe cele, które należy wziąć pod uwagę dla jednolitych części wód, które są również w całości częścią obszaru chronionego.*

⁷ "Wody przejściowe" oznaczają części wód powierzchniowych w obszarach ujść rzek, które są częściowo zasolone na skutek bliskości wód przybrzeżnych, ale które są pod znacznym wpływem dopływów wód słodkich. (art. 2.6 RDW)

⁸ "Wody przybrzeżne" oznaczają wody powierzchniowe po stronie w kierunku lądu od linii, której każdy punkt oddalony jest na odległość jednej mili morskiej po stronie w kierunku morza, od najbliższego punktu linii bazowej, od której mierzona jest szerokość wód terytorialnych. (art. 2.7 RDW)

⁹ CIS Guidance Document No. 2: Identification of Water Bodies, pkt 3.3.2

W związku z tym do identyfikacji jednolitych części wód zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną można wykorzystać istniejące granice obszarów chronionych (...) W przypadku gdy jednolita część wód nie leży w całości wewnątrz lub na zewnątrz obszaru chronionego, można rozważyć podział jednolitej części wód na dwie części tak, aby granice pokrywały się".

RDW dotyczy również wód gruntowych. Wody gruntowe są podzielone na jednolite części wód, które stanowią podstawową jednostkę w zarządzaniu wodami zgodnie z RDW. Jednolita część wód podziemnych to oddzielna objętość wód podziemnych w jednej lub kilku warstwach wodonośnych, które mogą być przypisane do jednej klasy stanu.

Dyrektywa siedliskowa koncentruje się na tak zwanych obszarach Natura 2000 (obszarach mających znaczenie dla Wspólnoty zgodnie z dyrektywą siedliskową i obszarach specjalnej ochrony zgodnie z dyrektywą ptasiej) oraz gatunkach i siedliskach, które chroni. Obszar oznacza "geograficznie określony obszar o wyraźnie wyznaczonym rozmiarze" (art. 1(j) dyrektywy siedliskowej). Obszar mający znaczenie dla Wspólnoty oznacza "teren, który w regionie lub regionach biogeograficznych, do których należy, w znaczący sposób przyczynia się do zachowania lub odtworzenia we właściwym stanie ochrony, typu siedliska przyrodniczego wymienionego w załączniku I lub gatunku wymienionego w załączniku II ..." (art. 1(k) dyrektywy siedliskowej). Obszar specjalnej ochrony to obszar wyznaczony przez państwo członkowskie w celu ochrony gatunków ptaków wymienionych w załączniku I dyrektywy ptasiej i gatunków ptaków wędrownych z uwzględnieniem wymogów ich ochrony w ramach morskiego i lądowego obszaru geograficznego, do którego dyrektywa ma zastosowanie (patrz art. 4.1 dyrektywy ptasiej).

W dyrektywie siedliskowej siedliska przyrodnicze są określone jako obszary lądowe lub wodne wyróżniające się cechami geograficznymi, abiotycznymi i biotycznymi¹⁰. Obejmują one siedliska morza otwartego i obszarów pływowych oraz siedliska słodkowodne (wody stojące i wody płynące). Jak wynika z tabeli 1, można dostrzec zbieżność między kategoriami RDW i typami siedlisk dyrektywy siedliskowej, jednak nie ma bezpośredniego związku między typami części wód RDW i typami siedlisk dyrektywy siedliskowej. Typologia części wód wymagana zgodnie z RDW jest dużo bardziej szczegółowa i wymaga rozważenia wielu różnych parametrów abiotycznych (patrz załącznik II, 1.2 RDW).

Ponieważ wszystkie wody dzielą się na jednolite części wód, zatem wszystkie siedliska wodne wymienione w załączniku I dyrektywy siedliskowej stanowią fragmenty jednolitych części wód. W przypadku zależnego od wody obszaru Natura 2000 siedliska wodne wymienione w załączniku I dyrektywy mogą być zawarte w jednej lub w kilku jednolitych częściach wód. W wielu przypadkach obszary Natura 2000 są znacznie większe niż jednolite części wód i jeden obszar może zawierać kilka jednolitych części wód. Jednak niezależnie od tego, jaka jest relacja między jednolitą częścią (częściami) wód a obszarem (obszarami) Natura 2000, nie powinno to stanowić szczególnego problemu w zarządzaniu celami RDW i celami dyrektyw ptasiej i siedliskowej.

Wreszcie należy zauważyć, że objęcie programem działań małych zbiorników wodnych, takich jak stawy, znacznie ułatwiłoby osiągnięcie celów dyrektyw ptasiej i siedliskowej, ponieważ byłyby one bezpośrednio włączone w proces koordynacji programów działań w ramach RDW oraz dyrektyw ptasiej i siedliskowej.

---

¹⁰ Definicja ta jest podobna do definicji podanej w tekście Konwencji o różnorodności biologicznej, gdzie ekosystem stanowi "dynamiczne zgrupowanie roślin, zwierząt, mikroorganizmów oraz ich nieożywione środowisko wspólnie tworzące jednostką funkcjonalną".

Tabela 1. Przykłady siedlisk wymienionych w dyrektywie siedliskowej wraz z ich odniesieniem do kategorii wód Ramowej Dyrektywy Wodnej¹

Przykłady siedlisk wymienionych w załączniku I dyrektywy siedliskowej	Odpowiednia kategoria RDW ²
1. Siedliska nadbrzeżne i halofilne	
11. Otwarte morze i obszary pływowe	
1110 - Piaszczyste ławice podmorskie trwale przykryte wodą o niewielkiej głębokości	Wody przybrzeżne lub przejściowe
1120 - Podwodne łąki utworzone przez <i>Posidonium oceanicae</i> *	Wody przybrzeżne
1130 - Estuaria	Wody przejściowe
1140 - Muliste i piaszczyste płycizny odsłaniane w czasie odpływu	Wody przybrzeżne lub przejściowe
1150 - Laguny przybrzeżne*	Wody przejściowe
1160 - Duże, płytkie zatoki	Wody przybrzeżne lub przejściowe
3. Siedliska słodkowodne	
31. Wody stojące	
3160 - Naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne	Jeziora
32. Wody płynące - odcinki cieków wodnych z naturalną lub półnaturalną dynamiką (małe, średnie lub główne koryta), w których jakość wody nie wykazuje znaczącego pogorszenia	
3210 - Naturalne rzeki Fennoskandii	Rzeki
3220 - Pionierska roślinność na kamieńcach górskich potoków	Rzeki
3250 - Stałe rzeki regionu śródziemnomorskiego z siwcem żółtym (<i>Glaucium flavum</i>)	Rzeki
3260 - Nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (<i>Ranunculion fluitantis</i>)	Rzeki

¹ Niektóre inne siedliska będące przedmiotem zainteresowania Wspólnoty mogą być również objęte planami gospodarowania wodami w dorzeczu, np. torfowiska, wilgotne (zwykle nadrzeczne) łąki lub obszary zalewowe, czyli typowe "obszary podmokłe".

² Uwaga: Typologia wód powierzchniowych jest znacznie bardziej szczegółowa niż podane tutaj kategorie RDW

Studium przypadku

Podstawy ekologiczne ochrony siedlisk wodnych typu epikontynentalnego będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty - wody stojące (Hiszpania)

Aby umożliwić osiągnięcie celów RDW oraz dyrektyw "naturowych" dla wód stojących (jezior) w Hiszpanii, hiszpańskie Ministerstwo Środowiska, Gospodarki Rolnej i Morskiej (MMA) rozpoczęło realizację projektu, którego celem jest określenie i scharakteryzowanie w oparciu o kryteria ekologiczne wzajemnych powiązań między typami siedlisk jeziornych wymienionych w załączniku I dyrektywy siedliskowej i typami jezior wymienionymi w RDW, tak aby osiągnąć cel dyrektywy siedliskowej, tj. właściwy stan ochrony oraz cel RDW, tj. dobry stan (potencjał) ekologiczny.

Dyrektywa siedliskowa wymaga, aby państwa członkowskie zobowiązały się do utrzymania lub przywrócenia właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty (załącznik I dyrektywy siedliskowej). Stan ochrony siedliska przyrodniczego zostanie uznany za "właściwy", jeśli:

- Jego naturalny zasięg i obszary, które zajmuje w obrębie tego zasięgu są stałe lub się powiększają,
- Szczególna struktura i funkcje, które są konieczne do jego długotrwałego zachowania istnieją i prawdopodobnie będą istnieć w dającej się przewidzieć przyszłości, oraz
- Stan ochrony jego typowych gatunków jest właściwy.

Dyrektywa siedliskowa stanowi również, że ochrona siedlisk będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty musi opierać się na ich "wymogach środowiskowych".

Definicja RDW dobrego stanu (potencjału) ekologicznego zawiera również odniesienie do struktury i funkcjonowania ekosystemów, i to umożliwia powiązanie ze sobą celów dotyczących właściwego stanu ochrony oraz dobrego stanu (potencjału) ekologicznego.

Prace prowadzone w Hiszpanii obejmowały charakterystykę funkcjonowania ekosystemów głównych typów jezior, lagun, stawów i terenów podmokłych w Hiszpanii, ich powiązania z siedliskami będącymi przedmiotem zainteresowania Wspólnoty wymienionymi w załączniku I dyrektywy siedliskowej oraz typami części wód określonymi dla RDW, jak również porównanie celów wyznaczonych przez obie dyrektywy dla ekosystemów wodnych, oraz kompatybilność i współdziałanie systemów oceny stanu ochrony lub stanu ekologicznego opracowanych w ramach obu dyrektyw europejskich w odniesieniu do epikontynentalnych ekosystemów wodnych.

Więcej informacji (w języku hiszpańskim) jest dostępnych na stronie:

http://www.mma.es/portal/secciones/biodiversidad/rednatuara2000/documentos_rednatuara/bases_ecologicas_habitats/index.htm

3.2 Jaka jest różnica między gatunkowymi / biologicznymi elementami jakości uwzględnionymi w RDW oraz w dyrektywach ptasiej i siedliskowej?

Zarówno RDW jak i dyrektywy ptasia i siedliskowa mają na celu ochronę ekosystemów wodnych, ale na różne sposoby. Po raz pierwszy w unijnym prawodawstwie wodnym w centrum oceny jakości wody znalazła się biologia wód (a nie tylko elementy fizykochemiczne). Ekologiczna ocena stanu w **RDW** koncentruje się na wybranych grupach roślin i zwierząt wodnych, które są wykorzystywane jako wskaźniki dla ustalenia ogólnej struktury i funkcjonowania ekosystemu wodnego. Biologiczne elementy jakości obejmują zwykle fitoplankton, (denną, tj. bentosową) florę wodną, bezkręgowce bentosowe i ryby, a ocena jest zazwyczaj oparta na składzie gatunkowym i liczebności. Niektóre grupy organizmów wodnych nie są zawarte w RDW, np. zooplankton czy płazy. Również gatunki zależne od wody, ale żyjące poza wodą, np. wydra lub bóbr, nie są zawarte w ocenie stanu ekologicznego zgodnie z RDW, chociaż mogą one odnieść korzyści z poprawy stanu środowiska wodnego.

Dlatego, w przeciwieństwie do dyrektyw "naturowych", celem RDW nie jest ochrona niektórych gatunków (zidentyfikowanych w dyrektywach ptasiej i siedliskowej), ale raczej wykorzystanie gatunków (biologicznych elementów jakości określonych w RDW) jako wskaźników stanu ekologicznego ekosystemu wodnego.

Zgodnie z dyrektywą siedliskową gatunki/grupy gatunków wodnych również mogą być wykorzystywane jako wskaźniki stanu ochrony siedlisk chronionych w ramach załącznika I dyrektywy siedliskowej. Gatunki/grupy gatunków mogą wskazywać na stan specyficznej struktury i funkcji danego typu siedliska przyrodniczego. Struktura i funkcje oraz stan ochrony typowych gatunków, które żyją w takich siedliskach są elementami stanu ochrony dla tego typu siedliska. W ocenie stanu siedlisk dyrektywy "naturowe" bardzo zbliżają się zatem do celu oceny stanu ekologicznego, tj. oceny struktury i funkcji ekosystemu wodnego. Dlatego w idealnej sytuacji systemy oceny bazujące na ocenie stanu ekologicznego RDW i ocenie stanu ochrony siedlisk (i gatunków) dyrektyw "naturowych" powinny osiągać podobne wyniki (patrz także pytanie 3.3).

Dyrektywy ptasia i siedliskowa koncentrują się na określonych elementach składowych ekosystemów wodnych, takich jak gatunki lub siedliska (czasami ekosystemy, takie jak ujścia rzek). Dyrektywa siedliskowa określa parametry oceny stanu zdrowia tych elementów/ekosystemów wykorzystując cechy takie jak zakres, obszary, wielkość i struktura populacji oraz funkcje siedlisk niezbędne dla ich długotrwałego zachowania. Macierz ogólnej oceny dla gatunków znajduje się bibliotece CIRCA¹¹

Dyrektywy są spójne, ponieważ pomagają chronić lub poprawiać stan ekosystemów wodnych, co obejmuje zarówno bezpośrednią lub pośrednią ochronę różnorodności biologicznej gatunków i siedlisk, jak i zrównoważone wykorzystanie ich składników, jednak ostateczny przedmiot wdrażania dyrektyw nie zawsze jest taki sam.

3.3 Jakie są relacje między dobrym stanem/potencjałem ekologicznym w RDW a właściwym stanem ochrony w dyrektywie siedliskowej?

Przede wszystkim należy mieć na uwadze, że państwa członkowskie są związane postanowieniami RDW oraz dyrektyw ptasiej i siedliskowej, co oznacza, że powinny one osiągnąć wszystkie cele tych dyrektyw. Osiągnięcie celu jednej dyrektywy niekoniecznie musi oznaczać osiągnięcie celów pozostałych dyrektyw. Jest jednak oczywiste, że osiągnięcie celu RDW poprzez podejmowanie odpowiednich działań może również korzystnie wpłynąć na osiągnięcie celów określonych w dyrektywach ptasiej i siedliskowej, i odwrotnie. Kiedy państwo członkowskie podejmuje działania na podstawie RDW, władze powinny ocenić, czy i w jaki sposób mogą one mieć wpływ na cele dyrektyw ptasiej i siedliskowej, i odwrotnie.

Ostatecznym celem dyrektywy siedliskowej jest zapewnienie, że gatunki i typy siedlisk objęte tą dyrektywą osiągają "**właściwy stan ochrony**", i że ich długoterminowe przetrwanie jest zabezpieczone na całym obszarze ich naturalnego występowania w Europie. Postanowienia dotyczące ochrony gatunkowej mają zastosowanie na całym terytorium państwa członkowskiego i odnoszą się w szczególności do ochrony osobników, jak również terenów ich rozrodu i odpoczynku. Obszary Natura 2000 tworzą spójną sieć przyczyniającą się do osiągnięcia celu, którym jest właściwy

¹¹ Dla gatunków: <https://circabc.europa.eu/w/browse/ff7f6ad3-0a50-406d-994a-52bfa12edb5b>

Dla siedlisk: <https://circabc.europa.eu/w/browse/b8e8c5b3-f967-4dc9-b011-dfdd333c877a>

stan ochrony¹². Trzeba też wziąć pod uwagę cele ochrony, które zostały określone dla specjalnych obszarów ochrony na podstawie art. 4.4 dyrektywy siedliskowej. W odniesieniu do gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy siedliskowej państwa członkowskie muszą przyjąć środki ochrony ściślej zgodnie z art. 12 dyrektywy siedliskowej, które również przyczyniają się do realizacji głównego celu dyrektywy, a mianowicie utrzymania lub odtworzenia właściwego stanu ochrony tych gatunków. W przypadku *gatunków chronionych* objętych dyrektywą siedliskową właściwy stan ochrony oznacza, że:

- populacje utrzymują się w dłuższej perspektywie i nie wykazują oznak trwałego zmniejszania się;
- ich naturalny zasięg nie zmniejsza się;
- istnieje, i prawdopodobnie będzie istnieć, siedlisko wystarczająco duże, aby utrzymać swoje populacje przez dłuższy czas.

W przypadku chronionego *typu siedliska*, właściwy stan ochrony uzyskuje się, gdy:

- jego naturalny zasięg i obszary mieszczące się w obrębie tego zasięgu są stałe lub się powiększają;
- szczególna struktura i funkcje, które są konieczne do jego długotrwałego zachowania istnieją i prawdopodobnie będą istnieć w dającej się przewidzieć przyszłości;
- stan ochrony typowych gatunków, które żyją w tych typach siedlisk jest również właściwy.

Zgodnie z RDW "stan ekologiczny" wyraża jakość struktury i funkcjonowania ekosystemów wodnych związanych z wodami powierzchniowymi. Ocena stanu ekologicznego jest specyficzna dla każdego typu wód. Wszystkie wody powierzchniowe muszą być podzielone na typy, dla każdego typu należy zdefiniować jego niezakłócone warunki referencyjne. Ocena stanu ekologicznego bazuje na odchyleniach stanu od warunków referencyjnych specyficznych dla danego typu, wspierają ją wybrane elementy fizykochemiczne i hydromorfologiczne. Stan ekologiczny jest klasyfikowany zgodnie z normatywnymi definicjami bardzo dobrego, dobrego i umiarkowanego stanu dla każdego z biologicznych, hydromorfologicznych i fizykochemicznych elementów jakości. Dzięki interkalibracji dobrego stanu ekologicznego można zapewnić, po pierwsze, że definicje dobrego stanu ekologicznego przyjęte przez państwa członkowskie są zgodne z definicjami normatywnymi, a po drugie, że wyniki oceny państw członkowskich są porównywalne.

Dla silnie zmodyfikowanych części wód przyjmowany jest dobry *potencjalny* stan ekologiczny (por. pkt 4.2).

Stan/potencjał ekologiczny fauny i flory wodnej ocenia się i wyraża za pomocą składu i liczebności gatunków. Dyrektywa siedliskowa koncentruje się na wybranych gatunkach i siedliskach będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty. Oznacza to również, że dyrektywa siedliskowa nie analizuje stanu wszystkich gatunków występujących w danej części wód, ale pośrednio, oceniając stan typu siedliska, odnosi się do stanu całego zbiorowiska wodnego. RDW „zauważa” obecność lub brak pewnych gatunków tylko wtedy, gdy ich obecność jest dobrym parametrem dla oceny stanu danego elementu jakości biologicznej lub ich brak jest niezbędny do określenia stanu ekologicznego dla tego typu części wód.

Z tych różnic w celach, zakresie i podejściu wynika różny zakres niezbędnego monitoringu. Niemniej jednak należy brać pod uwagę możliwość współpracy w ramach programów monitorowania (por. pytanie 5.1). Głównym celem powinno być tu zintegrowanie monitorowania w jak największym stopniu.

---

¹² W odniesieniu do wszystkich gatunków dziko występujących ptaków państwa członkowskie muszą podjąć wszelkie niezbędne środki w celu ochrony, zachowania lub przywrócenia wystarczającej różnorodności i powierzchni naturalnych siedlisk. Obowiązek ten odnosi się do całego terytorium państw członkowskich, a nie tylko dla obszarów specjalnej ochrony (OSO) wyznaczonych zgodnie z art. 4.1 dyrektywy ptasiej, które dodatkowo podlegają systemowi ochrony zgodnie z art. 6.2-4 dyrektywy siedliskowej.

Studium przypadku

Opracowanie standardów przepływów środowiskowych w Hiszpanii (Hiszpania)

Mimo że dobry stan/potencjał ekologiczny zgodnie z RDW oraz właściwy stan ochrony w ramach dyrektywy siedliskowej zależą przede wszystkim od stanu odpowiednich zbiorowisk biologicznych, obie dyrektywy uwzględniają w ocenie stanu również elementy hydromorfologiczne i fizykochemiczne, które stanowią elementy uzupełniające. Elementy hydromorfologiczne wspierające elementy biologiczne w RDW obejmują cechy charakterystyczne reżimu hydrologicznego, takie jak "ilość i dynamika przepływu wody" oraz "połączenie z częściami wód podziemnych". Na obszarach Natura 2000 obejmujących odpowiednie gatunki lub siedliska stanowiące przedmiot ochrony, cechy reżimu hydrologicznego stanowiłyby element celów ochrony wyznaczonych dla obszaru w celu osiągnięcia właściwego stanu ochrony. Dlatego wskazane jest określenie przepływów środowiskowych, które odpowiadają zarówno wymogom przedmiotów ochrony obszarów Natura 2000, jak i dobrego stanu/potencjału ekologicznego.

Ministerstwo Środowiska, Gospodarki Rolnej i Morskiej (MMA), w konsultacji z agencjami ds. dorzeczy, centrami badawczymi, uniwersytetami i organizacjami pozarządowymi, zapoczątkowało zakrojony na dużą skalę program prac prowadzących do ustalenia przepływów środowiskowych odpowiednich dla rzek, jezior, obszarów podmokłych i ujść rzek, aby spełnić ekologiczne wymagania omawianych ekosystemów. Te normy przepływu środowiskowego mają być włączone do ustawodawstwa krajowego, aby stworzyć fundamenty dla gospodarki wodnej.

Celem tych prac była próba zdefiniowania głównych cech reżimu przepływu środowiskowego odpowiadających typowi części wód. Tak więc dla rzek atrybuty obejmowały czasowy rozkład minimalnego i maksymalnego przepływu, maksymalne tempo zmian i reżim powodziowy (w tym szczytowy przepływ, czas trwania, częstotliwość, sezonowość i wskaźnik zmian). Prace zostały przeprowadzone przy użyciu kombinacji metod hydrologicznych i hydrobiologicznych i obejmowały oszacowanie wymagań dotyczących reżimu przepływu dla gatunków i siedlisk, które stanowiły zarówno przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 jak i / lub wskaźniki odpowiedniego elementu jakości biologicznej dla danego typu części wód. To podejście zostało dostosowane w zależności od potrzeb do innych kategorii wód. W ten sposób otrzymano przepływy środowiskowe, które mogą być stosowane w sposób spójny dla wszystkich kategorii wód powierzchniowych, i dzięki temu spełniono wymogi RDW i dyrektywy siedliskowej.

Więcej informacji jest dostępnych w języku hiszpańskim na stronie: <http://ambiental.cedex.es>

3.4 Czy chronione gatunki lub siedliska mogą być we właściwym stanie ochrony, jeśli jednolita część wód, w której funkcjonują, nie ma dobrego stanu/potencjału ekologicznego?

Ogólnie rzecz biorąc, dobry stan/potencjał ekologiczny jednolitych części wód przyczynia się do osiągnięcia właściwego stanu ochrony gatunków i siedlisk. Niemniej jednak istnieją przypadki, w których dobry stan/potencjał ekologiczny może nie wystarczać, aby spełnić konkretne cele dyrektyw ptasiej i siedliskowej.

Niektóre typy siedlisk wymienionych w załączniku I dyrektywy siedliskowej lub gatunków wymienionych w załączniku II tej dyrektywy mogą wymagać bardziej rygorystycznych warunków dla osiągnięcia właściwego stanu ochrony niż te, które są niezbędne dla osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego. Na przykład typ siedliska "1130 - Estuaria" może wymagać lepszych warunków hydromorfologicznych niż te, które są niezbędne dla dobrego stanu/potencjału ekologicznego tej części wód. Innym przykładem jest małż *Margaritifera margaritifera* (perloródka rzeczna): może on potrzebować niższego stężenia składników odżywczych niż stężenie niezbędne do osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego. W tym przypadku bardziej restrykcyjna jest wartość wymagana w celu osiągnięcia właściwego stanu ochrony gatunków chronionych, a zatem - zgodnie z art. 4.2 RDW - należy osiągnąć niższe stężenie składników odżywczych.

Jednak osiągnięcie właściwego stanu ochrony może zależeć nie tylko od stanu ekologicznego części wód. Może się zdarzyć, że presje związane z oddziaływaniem człowieka, takie jak przełowienie (np. jesiotra) albo efekty turystyki spowodują zmiany warunków życia dla gatunków, a nawet zmiany całych siedlisk w określonym miejscu. Dlatego przy określaniu szczegółowych celów i planowaniu odpowiednich działań należy dokładnie rozważyć powody, dla których gatunki lub siedliska nie znajdują się we właściwym stanie ochrony. W innym przypadku może się okazać, że cele są ze sobą luźno powiązane albo nawet sprzeczne (patrz np. studium przypadku **Veluwerandmeren (Holandia)** powyżej).

Ponadto należy mieć na uwadze, że właściwy stan ochrony nie odnosi się do stanu siedlisk i gatunków w danym miejscu, ale do ich stanu na całym obszarze ich występowania w tej części regionu biogeograficznego, która znajduje się na terenie danego kraju. A to oznacza, że poszczególne obszary Natura 2000 mogą wykazywać różny stopień osiągnięcia zakładanego stanu ochrony dla poszczególnych gatunków i typów siedlisk będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a mimo to dla tych gatunków i typów siedlisk zostanie osiągnięty właściwy stan ochrony na krajowym szczeblu biogeograficznym. Dla wdrażania RDW oznacza to, że cele wynikające z ochrony tych gatunków i siedlisk w ramach dyrektyw "naturowych" mogą być różne dla poszczególnych części wód w zależności od tego, jakie są szczególne cele ochrony, ustanowione dla danego obszaru przez właściwe władze krajowe.

3.5 W jaki sposób warunki referencyjne / obszary referencyjne RDW są związane z właściwym stanem ochrony / obszarami Natura 2000?

Warunki referencyjne RDW to warunki niewykazujące lub wykazujące jedynie minimalne zaburzenia na skutek działalności człowieka, np. obszary o bardzo dobrym stanie lub o warunkach zbliżonych do naturalnych. Warunki referencyjne ustala się dla każdego typu części wód. Ocena stanu ekologicznego w RDW zależy od stopnia odchylenia od warunków referencyjnych.

Aby można było uznać, że obszar znajduje się w warunkach referencyjnych, poziom zaburzenia działalnością człowieka musi być bardzo mały. Dlatego też obszary referencyjne mogą leżeć na terenie obszarów chronionych na podstawie dyrektyw "naturowych". Jednak kryteria wyznaczania obszarów chronionych oraz kryteria określania obszarów referencyjnych są różne. Obszar referencyjny RDW może, ale nie musi obejmować siedliska i gatunki chronione zgodnie z dyrektywami ptasią i siedliskową, i odwrotnie: obszar chroniony w oparciu o dyrektywy "naturowe" może być chroniony ze względu na obecność poszczególnych siedlisk lub gatunków, ale może być nieodpowiedni jako obszar referencyjny RDW z powodu występujących na nim presji oddziałujących na środowisko wodne (np. zbyt wysokie stężenia składników odżywczych lub zbyt niski poziom wody jak na warunki referencyjne).

Podsumowując, nie ma bezpośredniego związku między warunkami referencyjnymi RDW a warunkami wymaganymi dla obszarów chronionych w oparciu o dyrektywy „naturowe”, ponieważ ich definicje służą różnym celom i wykorzystują różne kryteria.

4 Wyznaczanie silnie zmienionych jednolitych części wód oraz korzystanie z odstępstw/derogacji na obszarach Natura 2000 zależnych od wody

4.1 Jakie odstępstwa dopuszczone w RDW mogą być zastosowane dla obszarów Natura 2000?

Korzystanie z odstępstw jest integralną częścią RDW, której celem jest osiągnięcie równowagi między zrównoważonym wykorzystywaniem wody a ochroną wszystkich wód. RDW umożliwia zastosowanie odstępstw, jeśli zostaną spełnione określone warunki. Możliwe są następujące odstępstwa:

- 1) przedłużenie terminu (do 2021 lub najpóźniej do 2027 roku; art. 4.4), omówione w rozdziale 0 niniejszego dokumentu,
- 2) mniej restrykcyjne cele (art. 4.5),
- 3) czasowe pogorszenie się stanu (art. 4.6), oraz
- 4) nowe modyfikacje stanu fizycznego/nowe formy zrównoważonej działalności gospodarczej człowieka (art. 4.7) (patrz pytanie nr 4.3).

RDW zakłada bardzo restrykcyjne kryteria stosowania odstępstw. Na przykład, w przypadku art. 4.5 (mniej restrykcyjne cele) cele mogą zostać obniżone, jeśli jednolita część wód tak bardzo została zmieniona w wyniku działalności człowieka lub jej warunki naturalne są takie, że osiągnięcie celów jest niemożliwe lub nieproporcjonalnie kosztowne i spełnione są łącznie następujące warunki :

- a) potrzeby środowiskowe i społeczno-ekonomiczne zaspakajane przez to działanie nie mogą zostać osiągnięte za pomocą innych środków, które są znacznie korzystniejszą opcją środowiskową, niepowodującą nieproporcjonalnych kosztów,
- b) osiągnięty został najwyższy możliwy stan ekologiczny i chemiczny, biorąc pod uwagę oddziaływania, których nie można racjonalnie uniknąć,
- c) nie zachodzi dalsze pogorszenie stanu części wód, oraz

- d) powody ustalenia mniej restrykcyjnych celów zostały szczegółowo opisane w planach gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy (są one aktualizowane co sześć lat).

Odstępstwa art. 4.4 do 4.7 RDW mają zastosowanie w kontekście samej RDW. Oznacza to, że "mają one zastosowanie do wszystkich celów środowiskowych art. 4.1 RDW, a więc także do art. 4.1 (c), który opisuje cele dla obszarów chronionych"¹³. Jednak art. 4.8 i 4.9 RDW ustanawia dodatkowe warunki dla stosowania odstępstw. Muszą one:

- być zgodne z wdrażaniem innego prawodawstwa wspólnotowego dotyczącego ochrony środowiska, oraz
- zapewniać co najmniej taki sam poziom ochrony jak istniejące prawodawstwo wspólnotowe.

Oznacza to, że:

- jeżeli odstępstwo miałooby istotny wpływ na stan ochrony gatunku ptaka / gatunku lub siedliska naturalnego objętego dyrektywą siedliskową, stosowanie odstępstwa na mocy RDW nie byłoby możliwe, chyba że można je uzasadnić na podstawie art. 6.3 i 6.4 dyrektywy siedliskowej;
- jeżeli odstępstwo nie wpłynie w istotny sposób na stan ochrony gatunku ptaka / gatunku lub siedliska naturalnego objętego dyrektywą siedliskową, nadal musi być ono spójne ze środkami podejmowanymi przez państwa członkowskie na mocy art. 6.2 dyrektywy siedliskowej (+ art. 6.1 jeśli teren został wyznaczony przez państwo członkowskie jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty) dla specjalnego obszaru ochrony i obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty oraz art. 4.1 i art. 2 dyrektywy ptasiej dla obszaru specjalnej ochrony.

Państwa członkowskie muszą zapewnić, na podstawie art. 4.9 RDW, że RDW jako całość, w tym także odstępstwa, są wdrażane w taki sposób, aby zapewnić taki poziom ochrony, jaki jest przewidywany przez inne unijne dyrektywy, w tym dyrektywy ptasiej i siedliskowej. Dlatego realizacja celów dyrektyw ptasiej i siedliskowej musi być postrzegana jako minimum, które musi być osiągnięte niezależnie od stanu/potencjału ekologicznego.

Należy wziąć pod uwagę, że dyrektywy "naturowe" nie umożliwiają ustanowienia "mniej restrykcyjnych celów", ani nie pozwalają na "tymczasowe pogorszenie stanu". Niemniej jednak istnieją pewne zbieżności między art. 4.4 - 4.7 RDW i art. 6.3 i 6.4 dyrektywy siedliskowej (więcej w pytaniu nr 4.3).

Podsumowując, RDW sama z siebie nie pozwala na odstępstwo od wymagań określonych w dyrektywach "naturowych", i odwrotnie. Przy ustanawianiu odstępstw na mocy RDW trzeba brać pod uwagę ich możliwy wpływ na osiągnięcie celów dyrektyw ptasiej i siedliskowej, i odwrotnie. Oznacza to - w razie potrzeby - koordynację i konsultacje między zainteresowanymi stronami.

4.2 W jaki sposób konkretne przepisy art. 4.3 RDW stosują się do obszarów Natura 2000?

Art. 4.3 RDW daje możliwość zaklasyfikowania jednolitych części wód jako silnie zmienionych lub sztucznych części wód. Ma to miejsce, na przykład, gdy

- zmiany charakterystycznych cech hydromorfologicznych tej części wód, które byłyby niezbędne dla osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego, mogłyby wyrzeć znaczący niekorzystny wpływ na niektóre działania człowieka, takie jak żegluga (w tym obiekty portowe) oraz ochrona przeciwpowodziowa; oraz
- korzystne cele, którym służą sztuczne lub silnie zmienione części wód, nie mogą zostać osiągnięte za pomocą innych środków, które są znacznie korzystniejszą opcją środowiskową, ze względu na możliwości techniczne lub nieproporcjonalne koszty.

Dla sztucznych i silnie zmienionych części wód należy osiągnąć dobry *potencjał* ekologiczny, a nie dobry *stan* ekologiczny. Definicja dobrego potencjału ekologicznego obejmuje efekt istniejących już zmian hydromorfologicznych, które nie mogą być cofnięte bez istotnego negatywnego wpływu na szczególne zastosowanie tej części wód lub na ogół środowiska. Oznacza to, że cele ochrony środowiska mogą zostać zmienione po uwzględnieniu sposobu wykorzystania wody, który doprowadził do zmian hydromorfologicznych. Niemniej jednak, jeśli część wód nie ma dobrego potencjału ekologicznego, należy podjąć odpowiednie działania.

Część wód może być oznaczona jako silnie zmieniona, jeżeli spełnia warunki określone w art. 4.3

¹³ CIS Guidance Document No.20: Exemptions to the Environmental Objectives, rozdział 3.2.2

RDW. Wyznaczenie części wód jako silnie zmienionej odbywa się niezależnie od tego, czy część wód jest częścią obszaru Natura 2000. Wyznaczenie części wód jako silnie zmienionej, a tym samym osiągnięcie dobrego potencjału, a nie stanu ekologicznego, nie zmienia celów ochrony na mocy dyrektywy siedliskowej. Przykładowo, mimo wyznaczenia danej części wód jako silnie zmienionej na mocy RDW, może być konieczne przywrócenie dla tej części wód jej naturalnej dynamiki, określonej na mocy dyrektyw "naturowych" w celu osiągnięcia właściwego stanu ochrony gatunków i siedlisk chronionych w ramach tych dyrektyw.

Jeśli obszar wodny został wyznaczony jako obszar Natura 2000 na podstawie dyrektyw "naturowych", od momentu wyznaczenia powinien się on przyczyniać do utrzymania populacji chronionych gatunków lub siedlisk, nawet w swoim obecnym stanie (*ozn. sztucznym lub silnie zmienionym – przyp. tłum.*). Pojawia się więc obowiązek unikania pogorszenia stanu ochrony i poprawiania tego stanu w celu osiągnięcia właściwego stanu ochrony zgodnie z dyrektywą siedliskową, obowiązek ten pozostaje w mocy również po wyznaczeniu tej części wód jako silnie zmienionej na mocy RDW. Wyznaczenie części wód jako silnie zmienionej na mocy RDW nic tu nie zmienia. Jednakże po wyznaczeniu części wód jako silnie zmienionej państwo członkowskie będzie musiało podjąć działania w ramach RDW, tak aby ta część wód osiągnęła dobry potencjał ekologiczny. Ogólnie rzecz biorąc, działania niezbędne do osiągnięcia dobrego potencjału ekologicznego wpłyną korzystnie również na utrzymanie/osiągnięcie właściwego stanu ochrony. W niektórych przypadkach może się jednak okazać, że obecny stan wód spełnia wymagania dobrego potencjału ekologicznego, ale nie umożliwia (postępu w kierunku) osiągnięcia właściwego stanu ochrony w ramach dyrektywy siedliskowej. W takim przypadku od państw członkowskich nadal wymaga się podjęcia dodatkowych działań w ramach dyrektyw ptasiej i siedliskowej. Działania te powinny być włączone do planu zadań ochronnych / planu ochrony obszaru Natura 2000 oraz, w przypadku działań związanych z wodą, uwzględnione w planie gospodarowania wodami na obszarze dorzecza, podobnie jak działania prowadzące do osiągnięcia celów określonych w art 4.1 (c) RDW.

4.3 Czy istnieje związek między art. 6.3 i 6.4 dyrektywy siedliskowej a art. 4.7 RDW?

To pytanie dotyczy możliwych oddziaływań pojawiających się w wyniku realizacji "*planów lub przedsięwzięć, które nie są bezpośrednio związane lub konieczne dla zarządzania obszarem Natura 2000*" (art. 6.3 dyrektywy siedliskowej) oraz "*nowych modyfikacji zmieniających cechy fizyczne jednolitej części wód*" (art. 4.7 RDW), a także możliwości korzystania z odstępstw/derogacji w przypadku ich realizacji.

Art. 6.3 **dyrektywy siedliskowej** zapewnia odpowiednią ocenę skutków realizacji planu lub przedsięwzięcia i ustanawia ogólną zasadę, według której zgoda na realizację może być udzielona tylko wtedy, jeżeli plan lub przedsięwzięcie nie mają niekorzystnego wpływu na integralność obszaru (obszarów) Natura 2000. Odpowiednie oszacowanie oddziaływań związanych z realizacją planu lub przedsięwzięcia umożliwia właściwym władzom wyciągnięcie wniosków co do konsekwencji ich wdrożenia. Jeśli nie ma uzasadnionych naukowych wątpliwości co do braku negatywnego oddziaływania na integralność obszaru, właściwe władze mogą wyrazić zgodę na realizację. W przypadku jakichkolwiek wątpliwości, lub jeżeli jest pewne, że plan lub przedsięwzięcie będzie oddziaływać na integralność obszaru, powinny być zastosowane środki zapobiegawcze i ochronne, a plan lub przedsięwzięcie nie może zostać zrealizowane, o ile nie zostaną spełnione wymogi art. 6.4.

Decyzja o wdrożeniu planu lub przedsięwzięcia musi spełniać wymogi art. 6.4. W szczególności, należy udokumentować, że:

- 1) Nie ma alternatywnego rozwiązania o mniejszym lub zerowym niekorzystnym wpływie na integralność obszaru Natura 2000.
- 2) Istnieją konieczne wymogi nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogi "o charakterze społecznym lub gospodarczym"¹⁴.
- 3) Państwo członkowskie stosuje wszelkie środki kompensujące konieczne dla zapewnienia ochrony ogólnej spójności sieci Natura 2000. Powinno ono poinformować Komisję o przyjętych środkach kompensujących.
- 4) Jeżeli dany obszar obejmuje typ siedliska przyrodniczego i/lub gatunek o znaczeniu priorytetowym, jedyne względy, na które można się powołać, to względy odnoszące się do zdrowia ludzkiego lub bezpieczeństwa publicznego, korzystnych skutków o podstawowym znaczeniu dla środowiska lub, po wyrażeniu opinii przez Komisję, innych powodów o charakterze zasadniczym wynikających z nadrzędnego interesu publicznego. Należy przyjąć środki kompensujące oraz uwzględnić opinię Komisji.

¹⁴ Wytyczne dotyczące art. 6(4) dyrektywy siedliskowej 92/43/EWG, pkt 1.2.1.

Plan lub przedsięwzięcie w rozumieniu art. 6.3 dyrektywy siedliskowej lub środek działania, o którym mowa w art. 6.1 lub 6.2 tej dyrektywy może mieć wpływ na część wód. Pytanie brzmi, czy władze muszą również stosować art. 4.7 RDW zanim wyrażą zgodę na przedsięwzięcie lub środek?

Odpowiedź brzmi, że art. 4.7 RDW wchodzi w grę tylko wtedy, gdy przedsięwzięcie lub środek może spowodować pogorszenie stanu ekologicznego jednolitej części wód lub wpłynąć na zdolność tej części wód do osiągnięcia jej celu zgodnie z RDW. Jeżeli taki wpływ jest prawdopodobny/nie może być wykluczony (na przykład na podstawie oceny przeprowadzonej zgodnie z art. 6.3 dyrektywy siedliskowej), władze powinny ocenić, czy zostały spełnione warunki art. 4.7 RDW. Plany/przedsięwzięcia bezpośrednio związane z zarządzaniem ochroną obszaru Natura 2000 generalnie nie podlegają wymogom art. 6.3.

Zgodnie z art. 4.7 **RDW** mniej restrykcyjne cele można ustanowić dla *nowych* zrównoważonych form działalności gospodarczej człowieka, jeśli zmodyfikowane zostały właściwości fizyczne jednolitej części wód powierzchniowych (lub zmiany poziomu wód podziemnych) i spełnione są określone warunki. Art. 4.7 określa dwa różne przypadki:

- 1) jeżeli państwo członkowskie nie osiągnie dobrego stanu (dobrego stanu/potencjału ekologicznego wód powierzchniowych lub dobrego stanu wód podziemnych) lub nie zapobiegnie pogorszeniu stanu jednolitej części wód;
- 2) jeżeli państwo członkowskie nie zapobiegnie pogorszeniu stanu jednolitej części wód powierzchniowych ze stanu bardzo dobrego do dobrego.

Jeśli proponuje się nowe rozwiązanie, które spowodowałoby pogorszenie stanu wód, a także nieosiągnięcie celów obszaru Natura 2000, muszą być spełnione kryteria stosowania odstępstw zarówno na mocy RDW jak i dyrektywy siedliskowej:

- a) odpowiednie warunki określone w art. 4.7 (a-d) RDW, umożliwiające pogorszenie stanu – należy je spełnić w zakresie, w jakim dotyczy to części wód; oraz
- b) warunki określone w art. 6 dyrektywy siedliskowej (92/43/EWG) dla zatwierdzenia planów lub przedsięwzięć mających znaczące negatywne skutki dla obszaru Natura 2000.

Zarówno RDW, jak i dyrektywy "naturowe" umożliwiają pod pewnymi warunkami stosowanie odstępstw ze względu na przyczyny społeczno-ekonomiczne, choć istnieją pewne różnice w procedurach. W przypadku gdy plan lub przedsięwzięcie są konieczne ze względu na wymogi nadrzędnego interesu publicznego i nie można uniknąć ich wpływu na integralność obszaru Natura 2000, art. 6.4 dyrektywy siedliskowej przewiduje działania kompensujące w celu utrzymania ogólnej spójności sieci Natura 2000. Zgodnie z Art. 4.7 (d) RDW należy wykazać, że nie ma innej technicznie wykonalnej alternatywy zapewniającej te same korzyści, która byłaby korzystniejszą opcją środowiskową i nie powodowała nieproporcjonalnych kosztów.

Obecność obszaru chronionego lub gatunków chronionych w części wód, gdzie stosuje się art. 4.7, może wpłynąć na zakres, w jakim interes publiczny powinien być "nadrzędny" lub margines, w którym korzyści będą musiały przekraczać koszty. Nadrzędny interes publiczny może również zależeć od wielkości przedsięwzięcia oraz oczekiwanych skutków i korzyści (np. czy są one istotne w skali lokalnej, regionalnej lub krajowej). Co w danym przypadku oznacza "nadrzędny interes publiczny", należy określić na podstawie analizy konkretnego przypadku, ostatecznie będzie to leżeć w gestii państwa członkowskiego. Generalnie, wymagania nadrzędnego interesu publicznego¹⁵ odnoszą się do sytuacji, w których udowodniono, że przewidziane plany lub przedsięwzięcia są niezbędne w sytuacji:

- działań lub polityk mających na celu ochronę podstawowych wartości życia obywateli (zdrowie, bezpieczeństwo, ochrona środowiska)
- polityk fundamentalnych dla państwa i społeczeństwa
- prowadzenia działań o charakterze gospodarczym lub społecznym, podlegających szczególnym wymaganiom związanym ze świadczeniem usług publicznych.

W przypadku braku rozwiązań alternatywnych w rachubę wchodzi szczególnie art. 6.4 dyrektywy siedliskowej. Chociaż art. 6.3 nie zawiera ścisłego obowiązku oceny rozwiązań alternatywnych, wytyczne we fragmencie dotyczącym tego postanowienia (a także art. 6.4 dyrektywy siedliskowej) wskazują na potrzebę przeprowadzenia oceny rozwiązań alternatywnych przed powołaniem się na nadrzędne wymogi interesu publicznego. Wytyczne stwierdzają, że ocena rozwiązań alternatywnych, choć formalnie nie jest częścią art. 6.3, może być dokonana w ogólnym kontekście prawidłowej oceny i poszukiwania środków zaradczych, aby uniknąć negatywnego wpływu na integralność obszaru.

¹⁵ Patrz także CIS Guidance Document 'Exemptions to the Environmental Objectives': <https://circabc.europa.eu/w/browse/2a3ec00a-d0e6-405f-bf66-60e212555db1>

Ponadto, zgodnie z art. 6.2 dyrektywy siedliskowej, należy stosować działania zapobiegawcze w celu uniknięcia pogorszenia stanu siedlisk lub gatunków. W odniesieniu do działań niezbędnych dla utrzymania siedlisk i gatunków we właściwym stanie ochrony lub przywrócenia tego stanu państwo członkowskie musi ustalić priorytety zgodnie z wymogami art. 4.4. dyrektywy siedliskowej i musi to nastąpić w ciągu sześciu lat od wyznaczenia obszaru Natura 2000. Podobnie, w RDW zawarto obowiązek zapewnienia, że "podejmowane są wszelkie możliwe kroki w celu ograniczenia negatywnych oddziaływań na stan części wód" (art. 4.7 (a)).

W każdym przypadku art. 4.9 RDW jasno mówi, że przy stosowaniu odstępstw na mocy art. 4 należy zachować taki sam poziom ochrony, jak w obowiązującym prawodawstwie wspólnotowym. Oznacza to, że odstępstwa od celów środowiskowych RDW nie mogą być wykorzystane do odstąpienia od celów i obowiązków ustalonych przez dyrektywy ptasią i siedliskową, i odwrotnie.

Studium przypadku

Projekt ramowych wytycznych dotyczących podejmowania decyzji w sprawie pogłębiania i usuwania urobku na potrzeby żeglugi morskiej (Wielka Brytania)

Pogłębianie i usuwanie urobku na potrzeby żeglugi morskiej może wywierać wpływ na możliwość osiągnięcia przez jednolitą część wód celów na mocy RDW lub dyrektyw "naturowych".

'Ramowe wytyczne w sprawie pogłębiania i usuwania urobku na potrzeby żeglugi morskiej' (MNDF) zostały opracowane jako wspólna inicjatywa Agencji ds. Środowiska (organu właściwego dla RDW w Anglii i Walii) oraz sektora portowego i żeglugowego, z udziałem ich organów nadzorujących. Głównym celem tych ramowych wytycznych na potrzeby podejmowania decyzji było ukazanie i wyjaśnienie powiązań z innymi metodykami określania wpływu na środowisko, w tym oceną oddziaływania na środowisko oraz "Protokołem utrzymaniowych prac pogłębiarskich". Ten ostatni dokument pomaga zapewnić, że utrzymaniowe prace pogłębiarskie spełniają wymagania dyrektyw "naturowych", ponieważ stanowi wsparcie dla operatorów i organów nadzorujących ubiegających się o (przynajmniej) pozwolenie na takie działania, jeśli mogłyby one mieć potencjalny wpływ na obszary ustanowione w oparciu o prawodawstwo unijne i wyznaczone na wybrzeżu Anglii.

Ramowe wytyczne dotyczące podejmowania decyzji w zakresie pogłębiania i usuwania urobku na potrzeby RDW zalecają wstępną "kontrolę bezpieczeństwa" (tzw. *screening*), która jest przeprowadzana na samym początku w celu ustalenia, czy przeprowadzenie pogłębiania lub usuwania urobku może potencjalnie spowodować pogorszenie stanu lub w inny sposób wpłynąć na zdolność jednolitej części wód do osiągnięcia jej celów wynikających z RDW, w tym celów obszarów chronionych, które jej dotyczą. Następnie przeprowadza się "procedurę ustalania zakresu" (tzw. *scoping*) w celu potwierdzenia, które parametry RDW mogą ulec zmianie, jaki jest przewidywany rodzaj i skala oddziaływania, zakres wymaganej oceny oraz możliwe metody oceny.

W ramach ustalania zakresu bierze się pod uwagę wszelkie inne formy oceny (prawdopodobnie) wymagane dla planowanej działalności oraz ustala jak efektywnie koordynować i racjonalizować proces gromadzenia danych, oceny i raportowania. Na tym etapie powinno się zidentyfikować i wykorzystać powiązania z Oceną Regulacji Siedliskowych (HRA) dla obszarów chronionych w ramach dyrektyw „naturowych. Jednak metodologia uwzględnia również fakt, że istnieją istotne różnice między poszczególnymi dyrektywami, w tym między art. 6.3 i 6.4 dyrektywy siedliskowej a art. 4.7 RDW, oraz przewiduje odrębną ewaluację wyników oceny.

Trudność stanowią różnice dotyczące działań kompensujących oraz oddziaływań skumulowanych. W przypadku zidentyfikowania wpływu na integralność obszaru (zakładając spełnienie różnych innych kryteriów) zgodnie z art. 6.4 dyrektywy siedliskowej należy wdrożyć działania kompensujące, podczas gdy w art. 4.7 RDW nie ma takiego wymogu. Podobnie, chociaż art. 6.4 dyrektywy siedliskowej zawiera wyraźne odniesienie do efektów ocenianych "pojedynczo lub w połączeniu z innymi planami lub przedsięwzięciami", brak jest równoważnego postanowienia w art. 4.7 RDW.

Więcej informacji na stronie: <http://www.environment-agency.gov.uk/marinedredging>

Tak więc jeśli działanie lub przedsięwzięcie spełnia warunki określone w jednej dyrektywie, ale nie spełnia warunków drugiej, to władze nie mogą wydać pozwolenia na podstawie żadnej z dyrektyw. W takim przypadku przedsięwzięcie lub działanie nie mogą zostać wdrożone w ramach jednej dyrektywy bez naruszania drugiej. Należy wtedy ocenić, czy działanie lub przedsięwzięcie można tak zmodyfikować, aby spełniało wymagania obu dyrektyw.

5 Koordynacja wdrażania RDW oraz dyrektyw ptasiej i siedliskowej

5.1 Czy programy monitoringu RDW i dyrektywy siedliskowej mogą być integrowane?

Dyrektywa siedliskowa zawiera zapis, zgodnie z którym państwa członkowskie *"prowadzą nadzór nad stanem ochrony siedlisk przyrodniczych i gatunków (...), ze szczególnym uwzględnieniem typów siedlisk przyrodniczych i gatunków o znaczeniu priorytetowym"* (art. 11), nie określając szczegółowo rodzaju monitorowania, które należy podjąć. Art. 8 RDW zawiera bardzo szczegółowe wymogi dotyczące programów monitorowania stanu wód powierzchniowych w zakresie rodzajów monitoringu, monitorowanych elementów, częstotliwości monitorowania itp. Ponadto art. 8 wskazuje, że programy monitorowania *"są uzupełnione o specyfikacje zawarte w prawodawstwie wspólnotowym, na mocy którego wyznaczone zostały poszczególne obszary chronione."* (art. 8.1, 3. tiret i załącznik V, 1.3.5).

Generalnie, biologiczne elementy jakości lub grupy organizmów, które powinny być monitorowane zgodnie z RDW oraz dyrektywami "naturowymi" będą się różnić, ponieważ zakres tych dyrektyw jest różny (por. pkt 3.2). Jednak dla niektórych biologicznych elementów jakości korzystne może być połączenie monitoringu w ramach RDW i dyrektyw „naturowych”. Na przykład dla ryb, których monitoring jest kosztowny i czasochłonny, a przy tym wymaga tych samych metod.

Tam, gdzie to możliwe, powinien być prowadzony wspólny monitoring, co pozwoli na oszczędność środków i umożliwi ocenę na podstawie wspólnych danych. Jest to również wskazane w kontekście transgranicznym.

Studium przypadku

Inwentaryzacja i monitoring flory i fauny obszarów pływowych w Pays de Caux (Francja)

Instytucje i organizacje odpowiedzialne za monitorowanie wód przybrzeżnych w Normandii (Agencja Wód Sekwana-Normandia (Agence de l'Eau Seine Normandie), Regionalny Wydział Środowiska (DREAL Haute Normandie) oraz Cellule de Suivi du Littoral Normand, lokalna organizacja pozarządowa zaangażowana od 25 lat w badania środowiskowe w ujściu Sekwany i lokalnych wodach przybrzeżnych) podjęły współpracę w celu zintegrowania wymogów monitorowania stanu obszarów pływowych zgodnie z RDW i dyrektywą siedliskową.

W 2007 r. we Francji utworzono sieć monitorowania stanu wód w celu spełnienia wymogów RDW. W wodach przybrzeżnych powinny być monitorowane następujące biologiczne elementy jakości (załącznik V, RDW): fitoplankton, makroglony i okrytożalążkowe, oraz bezkręgowce bentosowe.

Wybrzeże Pays de Caux jest częścią obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty w ramach dyrektywy siedliskowej (FR2300139 - Littoral cauchois)¹, charakteryzującego się rozległym obszarem pływowym rozszerzającym się i przechodzącym w strefę sublitoralną na podłożu wapiennym. Obszar ten umożliwia rozwój zróżnicowanych zbiorowisk makroglonów, w tym łąk krasnorostów w strefie sublitoralnej, które z kolei są siedliskiem dla wielu bezkręgowców bentosowych, ryb i ssaków.

Organizacje odpowiedzialne za monitoring wykonały szereg inwentaryzacji fauny i flory w 17 miejscach wzdłuż wybrzeża Górnej Normandii (170 km długości). Inwentaryzacje te są sporządzane co 5 lat od 1997 r. W każdym miejscu ustawiono w poprzek wybrzeża od 5 do 7 stacji pomiarowych obejmujących obszar pływowy od jego górnej do dolnej granicy, pobierających próbki podczas pływów wiosną i latem. W południowej części wybrzeża przeprowadzono uzupełniające badania w strefie gdzie żyją *Laminaria* (krasnorosty morskie), siedlisko o dużym znaczeniu ekologicznym, aby bardziej precyzyjnie je scharakteryzować (zasięg wzdłuż wybrzeża i w głąb morza) i związane z nimi populacje makroglonów (w tym ich charakterystykę genetyczną). Dokładnie zbadano również pływowe podłoże skalne, z wykorzystaniem lotniczych czujników hiperspektralnych, tak aby opracować kompletną kartografię zbiorowisk makroglonów.

W oparciu o historyczne wyniki monitoringu, zintegrowano różne podejścia tworząc strategie monitorowania dla potrzeb RDW, które wspierają także monitoring oceny stanu (wymagania dyrektywy siedliskowej) obszaru Natura 2000, który obejmuje większą część wybrzeża.

Powyższe studium przypadku przedstawia wielostronną współpracę przy opracowywaniu na podstawie monitoringu historycznego strategii monitorowania, które ułatwią osiągnięcie celów zarówno RDW jak i dyrektywy siedliskowej. Wykorzystując zdobytą w ten sposób wiedzę i doświadczenie praktyczne opracowano krajowe strategie prowadzenia monitoringu w celu określenia dobrego stanu ekologicznego lokalnych wód przybrzeżnych (RDW) i właściwego stanu ochrony obszaru Natura 2000 (dyrektywa siedliskowa). Zintegrowane podejście do monitorowania in situ umożliwiło optymalizację

prac, w szczególności w zakresie:

- ilości włożonej w nie pracy, w tym niezbędnych ekspertyz naukowych.
- wykorzystania ograniczonej liczby możliwości próbkowania w celu monitorowania wielu miejsc pomimo utrudnionego dostępu do tych miejsc, oraz
- ogólnej opłacalności.

¹ <http://natura2000.environnement.gouv.fr/sites/FR2300139.html>

5.2 Jak można powiązać plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza RDW z planami zadań ochronnych / planami ochrony w ramach dyrektywy siedliskowej?

Ponieważ rzeki są ekosystemami ciągłymi, połączonymi z wodami gruntowymi, czasem jeziorami, a zawsze z wodami przybrzeżnymi, **RDW** wprowadza koncepcję zarządzania presjami i oddziaływaniami w ramach całego obszaru dorzecza. Plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza powinny zostać opracowane dla obszaru każdego dorzecza, tak aby zintegrować wszystkie istotne aspekty gospodarki wodnej, w tym - w stosownych przypadkach - działania wynikające z powiązanego prawodawstwa UE, np. dyrektyw ptasiej i siedliskowej.

Rdzeniem planu jest program działań, który określa działania niezbędne do osiągnięcia celów środowiskowych dla wszystkich wód powierzchniowych i podziemnych zasadniczo do 2015 r. Program działań (art. 11 RDW) zawiera "działania podstawowe" (obejmujące działania wynikające z prawodawstwa wspólnotowego i inne) oraz "działania dodatkowe" (wszelkie dodatkowe działania niezbędne do osiągnięcia celów środowiskowych). Dyrektywa ptasia i dyrektywa siedliskowa są wymienione w załączniku VI w części A jako główne źródło działań podstawowych. Program działań musi zatem zawierać wszelkie działania niezbędne dla osiągnięcia zgodności z normami i celami dla obszarów Natura 2000 wymienionych w rejestrze obszarów chronionych w zakresie, w jakim te działania dotyczą ich stanu ekologicznego. Działania niezbędne w ramach wdrażania dyrektyw ptasiej i siedliskowej mogą być włączone do planów gospodarowania wodami bezpośrednio lub jako odniesienie do odpowiedniego planu zadań ochronnych / planu ochrony dla obszaru Natura 2000 czy też innych instrumentów ochrony zawierających działania ochronne dotyczące obszaru Natura 2000. W każdym przypadku program działań musi uwzględniać przepisy art. 12 dyrektywy siedliskowej dotyczące ochrony ściśle gatunków roślin i zwierząt będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, wymienionych w załączniku IV dyrektywy siedliskowej. Należy pamiętać, że takie działania mogą również być wymagane poza obszarami mającymi znaczenie dla Wspólnoty.

Podobnie jak RDW, również **dyrektywa siedliskowa** charakteryzuje się podejściem zintegrowanym, ponieważ stwierdza, że dla długoterminowego przetrwania wielu gatunków i siedlisk niezbędna jest ekologiczna spójność sieci Natura 2000. Państwa członkowskie powinny ustanowić niezbędne środki ochronne, odpowiednie do ekologicznych wymagań typów siedlisk przyrodniczych, wymienionych w załączniku I oraz gatunków wymienionych w załączniku II występujących na tych obszarach (art. 6.1 dyrektywy siedliskowej) oraz podjąć odpowiednie kroki w celu uniknięcia pogorszenia stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków, dla których zostały wyznaczone takie obszary (art. 6.2 dyrektywy siedliskowej). W razie potrzeby dla obszarów Natura 2000 można opracować odpowiednie plany zadań ochronnych / plany ochrony, plany te mogą być zintegrowane z innymi planami gospodarowania (np. planem gospodarowania wodami na obszarze dorzecza).

Ponieważ wiele z siedlisk wymienionych w załączniku I dyrektywy siedliskowej to jednocześnie tereny wodne lub systemy zależne od wody, działania zaproponowane w ramach dyrektyw "naturowych" oraz w ramach RDW mogą być częściowo takie same. Jeśli chodzi o jednolite części wód znajdujące się na obszarach chronionych zależnych od wody, działania w ramach obu dyrektyw powinny być skoordynowane wspólnie przez władze odpowiedzialne za ochronę przyrody i gospodarkę wodną oraz włączone do programu działań RDW. Wskazane jest rozpoczęcie dialogu na temat programu działań RDW na jak najwcześniejszym etapie wdrażania obu dyrektyw, tak aby uniknąć konfliktów, które mogłyby powstać w wyniku różnego rozumienia celów RDW oraz celów dyrektyw "naturowych" oraz aby nie stracić możliwości osiągnięcia wspólnych korzyści.

Plany gospodarowania wodami w dorzeczu należy poddawać przeglądowi co 6 lat. W przypadku gdy środki związane z dyrektywami ptasią i siedliskową nie mogą być zawarte w programie działań pierwszego planu gospodarowania wodami w dorzeczu, powinny one być zawarte najpóźniej w drugim planie gospodarowania wodami w dorzeczu¹⁶.

¹⁶ Niektóre państwa członkowskie mogą podjąć decyzję o zmianie programu działań w środku cyklu planistycznego w celu zapewnienia, że cele środowiskowe będą osiągnięte w odpowiednim czasie.

Studium przypadku

Plany gospodarowania wodami w zlewni dla perłoródki rzecznej (Irlandia)

Irlandzkie prawodawstwo (Statutory Instrument 272 z 2009 r.) ustanawiające cele środowiskowe dla wód powierzchniowych wymaga, aby stan "mniej niż dobry" był przypisywany tym wodom powierzchniowym na obszarach chronionych, które nie spełniają standardów jakości wody lub standardów hydrologicznych wody niezbędnych dla osiągnięcia celów obszaru chronionego.

Perłoródka rzeczna to gatunek małża wymieniony w załączniku II dyrektywy siedliskowej. Dla gatunku tego stwierdzono niewłaściwy stan ochrony w całej Europie, wykazano również szybki spadek populacji w obrębie i poza obrębem specjalnych obszarów ochrony w Irlandii. Mimo to Irlandia jest nadal w dużym stopniu odpowiedzialna za ochronę tego gatunku, ponieważ na jej terytorium znajduje się ok. 46% unijnej populacji. Niniejsze studium przypadku dotyczy opracowania 27 planów gospodarowania wodami w zlewni dla populacji perłoródki rzecznej znajdujących się na specjalnych obszarach ochrony. 27 populacji jest rozmieszczonych wzdłuż zachodniego wybrzeża oraz na południu i południowym wschodzie Irlandii. Plany gospodarowania wodami w zlewni dla perłoródki rzecznej są uzupełnieniem pięciu irlandzkich planów gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy i zawierają bardziej szczegółowe programy działań wymaganych dla doprowadzenia siedliska perłoródki rzecznej do stanu, który daje szansę na długoterminowe przetrwanie gatunku. W konsekwencji plany gospodarowania wodami w zlewni przyczyniają się do osiągnięcia celu dyrektywy siedliskowej, tj. właściwego stanu ochrony perłoródki.

Bez udziału RDW z jej zlewniowym podejściem do zarządzania wodami odbudowa i doprowadzenie populacji perłoródki do właściwego stanu ochrony nie byłyby możliwe. Projekt umożliwił poruszenie kwestii ochrony przyrody na szerokim forum krajowym, angażując wszystkie zainteresowane sektory i dając początek działaniom ukierunkowanym na konkretne presje, zgodnym zarówno z celami RDW jak i celami dyrektywy siedliskowej.

Ponieważ perłoródka jest jednym z najbardziej wrażliwych gatunków zależnych od wody, stworzenie warunków wodnych pozwalających na utrzymanie właściwego stanu ochrony tego gatunku będzie także wspierało ochronę innych wrażliwych zależnych od wody siedlisk i gatunków w zlewniach oraz zapewni przywrócenie i utrzymanie dobrego, a w szczególności bardzo dobrego stanu wody.

Podstawy prawne dla tych planów gospodarowania wodami w zlewni wynikające z dyrektywy siedliskowej i RDW, zostały uzupełnione przez prawodawstwo krajowe (Statutory Instrument 296 rok 2009), które:

- Umożliwiło opracowanie planów gospodarowania wodami w zlewni na mocy RDW, obejmujących topograficzny zasięg występowania gatunku, zamiast planów zadań ochronnych / planów ochrony na mocy dyrektywy siedliskowej, dotyczących specjalnego obszaru ochrony (specjalne obszary ochrony w Irlandii zwykle obejmują tylko niewielką część zasięgu występowania gatunku w zlewni, a także rozciągają się na sąsiednie zlewnie).
- Określiło kryteria oceny stanu ochrony perłoródki rzecznej i ustaliło stan docelowy innych elementów ekologicznych (inne makrobezkręgowce, makroglony, fitobentos, makrofity i drobne osady) istotnych dla siedliska tego gatunku.

Opracowanie planów gospodarowania wodami w zlewni obejmuje dwa główne pakiety prac: monitorowanie oddziaływań i identyfikacja presji. Historyczne dane monitoringowe (monitoring w ramach dyrektywy siedliskowej oraz monitorowanie jakości wody zgodnie z RDW) zostały uzupełnione wynikami monitorowania podstawowych elementów wymienionych w S.I. 296. Monitoring potwierdził, że zanikanie perłoródki rzecznej w Irlandii zostało spowodowane sedimentacją osadów w siedliskach tego gatunku, drugim istotnym czynnikiem była eutrofizacja. Presje zidentyfikowano w oparciu o analizę danych (na podstawie danych gromadzonych na cele RDW, dyrektywy siedliskowej i inne), konsultacje z zainteresowanymi stronami oraz ukierunkowane badania terenowe. Presje okazały się złożone, obejmujące większość zagospodarowanych gruntów zlewni i zróżnicowane w zależności od zlewni. Najbardziej znaczące presje stanowiły źródła punktowe (zwłaszcza zrzuty z kamieniołomów i oczyszczalni ścieków), rolnictwo, leśnictwo i indywidualne gospodarstwa domowe. Stwierdzono silny trend geograficzny w rozkładzie wielkości oddziaływań: zagospodarowanie gruntów było najintensywniejsze na południu i południowym wschodzie, co odzwierciedla stan perłoródki rzecznej, który był najslabszy w tych obszarach.

Więcej informacji jest dostępnych na stronie:

http://www.wfdireland.ie/docs/5_FreshwaterPearlMusselPlans/

5.3 Czy można łączyć udział społeczeństwa w planach zadań ochronnych / planach ochrony zgodnie z dyrektywami „naturowymi” z udziałem społeczeństwa w planach gospodarowania wodami na obszarze dorzecza wynikającym z RDW?

RDW wymaga, aby państwa członkowskie aktywnie zaangażowały wszystkie zainteresowane strony w realizację dyrektywy, w szczególności w opracowywanie, przegląd i aktualizację planów gospodarowania wodami w dorzeczu. Są trzy główne etapy angażujące społeczeństwo:

- publikacja i konsultacje harmonogramu i programu prac związanych z opracowaniem planu, najpóźniej do dnia 22 grudnia 2006 r.,
- publikacja i konsultacje tymczasowego przeglądu istotnych zagadnień gospodarki wodnej określonych dla dorzeczy, najpóźniej do dnia 22 grudnia 2007 r.,
- publikacja i konsultacje projektów planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, najpóźniej do dnia 22 grudnia 2008 r.

Generalnie dyrektywa ptasia i siedliskowa nie przewidują konsultacji społecznych w procesie wdrażania dyrektyw, ale w praktyce wiele państw członkowskich angażuje społeczeństwo na wielu płaszczyznach. Są to w szczególności działania związane z wyznaczeniem obszarów Natura 2000 (art. 4.4 dyrektywy siedliskowej), ustalaniem niezbędnych działań ochronnych (art. 6.1 dyrektywy siedliskowej), jak również stosowaniem art. 6.3 dyrektywy siedliskowej.

Jak wyjaśniono w pytaniu 5.2, plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza muszą obejmować działania z zakresu wdrażania dyrektyw ptasiej i siedliskowej, tak aby osiągnąć zgodność z normami i celami dla obszarów Natura 2000, jeśli chodzi o stan ekologiczny części wód. Z tego względu działania niezbędne do wdrożenia na obszarach Natura 2000 zależnych od wody powinny być ustalane wspólnie z zainteresowanymi stronami. W przypadku konsultacji społecznych przeprowadzanych w ramach wdrażania dyrektyw „naturowych” zakres konsultacji i podmioty w nie zaangażowane mogą być zupełnie inne od, które są wymagane przy wdrażaniu RDW. Dlatego może być konieczne oddzielenie procesów tych konsultacji, jednak w każdym przypadku ważne jest, aby zapewnić powiązania między tymi procesami.

Należy zauważyć, że również w przypadku dyrektywy powodziowej konsultacje społeczne i aktywny udział zainteresowanych stron w ramach wdrażania tej dyrektywy powinny być skoordynowane z tymi procesami w ramach RDW, co stwarza nowe możliwości poszukiwania synergii, również w tej fazie przygotowywania planów gospodarowania wodami na obszarze dorzeczy.

